

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

**Specifika psychosociální zátěže matek na rodičovské
dovolené na malé vesnici**

bakalářská práce

Autor práce: Květa Janačová
Studijní program: Rehabilitace
Studijní obor: Rehabilitační – psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory

Vedoucí práce: Mgr. Alena Kajanová, Ph.D.

Datum odevzdání práce: 14. 8. 2012

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na život žen, které jsou na rodičovské dovolené a žijí na malé vesnici. Faktem je, že málokdo si uvědomuje, jak může ženu ovlivnit právě to, že žije na vesnici s nedostatkem služeb a kontaktů.

Teoretická část je rozdělena do devíti kapitol. První kapitola je zaměřena na vymezení pojmů mateřské a rodičovské dovolené, sociální izolaci a sociální izolaci z důvodu péče o dítě. Ve druhé kapitole je vymezená mateřská dovolená. Ve třetí části rodičovská dovolená. Čtvrtá část je věnovaná vesnici z pohledu demografie. Pátá kapitola se zabývá kvalitou života. Šestá kapitola je zaměřena na možnosti vyžití matek s dětmi. Sedmá kapitola vyznačuje roli ženy jako matky. Osmá kapitola popisuje psychosociální zátěž a psychosomatická onemocnění. Devátá pojednává o sociální izolaci a sociální izolaci ženy na mateřské a rodičovské dovolené na vsi.

Hlavním cílem bylo zjistit, jestli ženy na rodičovské dovolené na malé vsi pociťují zátěž v souvislosti s životem v dané lokalitě. Dílčími cíli bylo zjistit, jestli ženy žijící na vesnici a pobývajících na rodičovské dovolené pociťují sociální izolaci, zda je v jejich lokalitě dostatek služeb a zda a jak se změnil jejich život po nástupu na mateřskou/rodičovskou dovolenou.

Ke sběru dat pro empirickou část byl zvolen kvalitativní výzkum, dotazování jako použitá metoda. Jako technika sběru dat byl využit polořízený rozhovor. Rozhovor obsahoval čtyři okruhy základních otázek. První okruh byl zaměřen na identifikaci dotazovaných, druhý na služby pro matky s dětmi, třetí okruh byly otázky zaměřené na osobní život a čtvrtý okruh tvořily otázky směřující k finančnímu zajištění dotazovaných. Výzkum byl proveden v červenci 2012. Osloveny byly respondentky z okolí města Votice a města Sedlec-Prčice. Kritériem pro výběr dotazovaných bylo, že ženy žijí na vesnici a jsou na rodičovské dovolené. Druhým kritériem byla ochota spolupracovat k výzkumu.

Bakalářská práce může být použita jako zdroj informací laické i odborné veřejnosti v oblasti problematiky života žen na rodičovské dovolené žijících na malé vesnici.

Abstract

The thesis is focused on women who are on the maternity leave. These women live in small villages. In fact, hardly anybody aware how hard can be living in a small village where are not services and contacts for a woman.

The theoretical part is divided into nine chapters. The first chapter is focused on these points: a maternity leave, a parental leave, a social isolation and a social isolation because of a childcare.

In the chapter two there is a maternity leave defined. In the third part there is a parental leave defined. The fourth part is devoted to demography of villages. The fifth chapter deals with the quality of life. You can find there conception of a quality of life, a personal well-being and a mental health. The sixth chapter is focused on a possibility of activities of mothers with children – children's centers. The seventh chapter characterizes the role of a woman as a mother. It contains biological, social and cultural determinants of motherhood, an attachment theory, a relationship between mother and child and current role of woman as a mother. The eighth chapter describes a psychosocial stress and a psychosomatic illness. The ninth chapter deals with a social isolation and a social isolation of a woman on a maternity and parental leave in a village.

The main aim was to find out if women on a maternity and a parental leave in a small village feel stress in connection with their life in the locality. The sub-objectives was to find out if women on maternity leave who live in small villages feel a social isolation and if in there is enough services and if their life after being on a maternity leave have changed.

To collect the data for the empirical part was a qualitative research used – it was interrogation used. For this part semi controlled interview was used. The interview contains four topics of basic questions. The first topic was focused on an identification of respondents, the second one was focused on services for mothers with children, the third one was focused on personal life and the last one was focused on financial security of respondents. The research was done on July 2012. There were respondents from Votice and Sedlec-Prčice asked. The criterion for selection of respondents was the fact

that women who live in a small villages are on a parental leave. The second criterion was willingness to cooperate with the research.

The thesis would be like fund of information about life of women who live in a small villages used.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 14. 8. 2012

Květa Janačová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat paní doktorce Aleně Kajanové za odborné vedení mé bakalářské práce. Zároveň děkuji mému pracovnímu kolektivu za trpělivost.

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 SOUČASNÝ STAV.....	11
1.1 Vymezení pojmů.....	11
1.1.1 <i>Mateřská dovolená</i>	11
1.1.2 <i>Rodičovská dovolená</i>	11
1.1.3 <i>Sociální izolace</i>	12
1.1.4 <i>Sociální izolace z důvodu péče o dítě</i>	12
1.2 <i>Mateřská dovolená</i>	12
1.2.1 <i>Finanční částka mateřské dovolené</i>	14
1.3 <i>Rodičovská dovolená</i>	14
1.4 <i>Vesnice z pohledu demografie</i>	16
1.4.1 <i>Kritérium statusu obce</i>	17
1.5 <i>Kvalita života</i>	17
1.5.1 <i>Pojetí kvality života</i>	17
1.5.2 <i>Osobní pohoda a duševní zdraví</i>	19
1.6 <i>Možnosti vyžití matek s dětmi</i>	19
1.6.1 <i>Mateřská centra</i>	19
1.6.2 <i>Mateřská škola</i>	20
1.6.3 <i>Agentury na hlídání</i>	21
1.6.4 <i>Zájmové kroužky pro matky s dětmi</i>	21
1.7 <i>Role ženy jako matky</i>	22
1.7.1 <i>Biologické, sociální a kulturní determinanty mateřství</i>	22
1.7.2 <i>Teorie připoutání se (attachment)</i>	24
1.7.3 <i>Vztah mezi matkou a dítětem</i>	25
1.7.4 <i>Současná role ženy jako matky</i>	26
1.8 <i>Psychosociální zátěž</i>	28
1.8.1 <i>Psychosomatiká onemocnění</i>	28
1.9 <i>Sociální izolace</i>	29
1.9.1 <i>Sociální izolace ženy na mateřské, rodičovské dovolené na vsi</i>	30

2 CÍL PRÁCE	33
3 METODIKA	34
3.1 Použité metody a techniky sběru dat.....	34
3.2 Charakteristika zkoumaného souboru.....	35
3.3. Realizace výzkumu.....	35
4 VÝSLEDKY.....	37
4.1 Respondentka č 1	37
4.2 Respondentka č. 2.....	40
4.3 Respondentka č. 3.....	43
4.4 Respondentka č. 4.....	45
4.5 Respondentka č. 5.....	48
4. 6 Shrnutí výsledků.....	57
5 DISKUZE.....	68
6 ZÁVĚR.....	74
7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	76
8 KLÍČOVÁ SLOVA.....	82
9 PŘÍLOHY.....	83

ÚVOD

Mateřská a rodičovská dovolená jsou obdobími v životě ženy, a nejen jejím, kdy se mohou začít ve velké míře u ženy objevovat pocity sociální izolace a pocity sociálního odloučení od jejího okolí na které byla do této doby zvyklá.

Velkou psychosociální zátěží je právě sociální izolace. Proto je práce zaměřena z větší části právě na toto téma. Sociální izolaci na mateřské nebo na rodičovské dovolené chápeme jako odloučení pečujícího rodiče od druhých dospělých osob. Tento stav mnohdy vede k osamocení pečující osoby. Jedná se tedy v podstatě o nedostatek sociálního kontaktu s lidmi, které mají podobné zájmy, motivaci a osobní cíle (34).

Toto téma bakalářské práce jsem si zvolila proto, že se domnívám, že se jedná o výrazný sociální a také psychický problém velkého množství žen - matek. Ale také se jedná o problém, kterému není připisován výraznější zájem, mnoho lidí se nad touto oblastí vůbec nepozastavuje. A já se přesto domnívám, že se jedná o závažný problém v životě ženy, která do této doby byla poměrně aktivní a teď je odkázána být doma a "pouze" se starat o dítě. Mnoho žen si již v době těhotenství buduje velké množství kontaktů, ať již s dosavadními přítelkyněmi, které znají dlouhou dobu, nebo s těhotnými ženami – budoucími matkami. Ženy žijící ve městech mají poměrně velkou možnost ke schůzkám nebo k udržování kontaktů s dalšími ženami, ale větší problém nastává především u žen žijících na vsi. Problémem může být např. to, že do vsi je horší autobusové spojení, dále fakt, že žena nevlastní řidičské oprávnění nebo nemá k dispozici vlastní automobil. Dalším faktem může být to, že na malé vesnici se velmi zřídka sejde více žen, které jsou na mateřské nebo rodičovské dovolené.

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, zda matky na rodičovské dovolené pociťují psychosociální zátěž v souvislosti s životem na vesnici.

V teoretické části bakalářské práce bych ráda popsala oblast mateřské a rodičovské dovolené, včetně jejich legislativních vymezení, dále vesnici z pohledu demografického a poté především oblast již zmíněné sociální izolace, její důvody, možnosti řešení atp.

V praktické části bakalářské práce bude provedeno výzkumné šetření, které bude zaměřeno na oblast života ženy žijící na malé vsi. Cílem bude zjistit, jestli se ženy cítí změnu životního stylu po nástupu na rodičovskou dovolenou a jestli ženy cítí zátěž v souvislosti s životem na vesnici.

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 Vymezení pojmů

1.1.1 Mateřská dovolená

Mateřskou dovolenou je možné definovat jako tzv. omluvené pracovní volno, ale bez nároku na náhradu mzdy, které náleží ženě, která se nachází v pokročilém těhotenství, nebo v době porodu anebo již pečuje o novorozené dítě. Mateřská dovolená je, dle legislativního vymezení, důležitou osobní překážkou v práci ze strany zaměstnance (51).

V souvislosti s pokročilým těhotenstvím, porodem a také péčí o novorozence náleží této ženě – zaměstnankyni - tzv. mateřská dovolená, a to v časovém rozpětí 28 týdnů. Jestliže žena porodila najednou dvě nebo i více dětí nebo jestliže se jedná o zaměstnankyni žijící osaměle, tak poté jí náleží mateřská dovolená po dobu až 37 týdnů (24).

K získání mateřské dovolené je nutné splnit podmínku účasti na nemocenském pojištění minimálně po dobu 270 kalendářních dnů a to v období 2 roky před nástupem na mateřskou dovolenou (40).

1.1.2 Rodičovská dovolená

Rodičovská dovolená je určitá osobní překážka v práci, kdy je zaměstnavatel povinen ženu – zaměstnankyni, či muže – zaměstnance - omluvit. Žena na rodičovské dovolené má nárok na rodičovský příspěvek. Tato dávka je poskytována prostřednictvím úřadů práce a jedná se o dávku státní sociální podpory. Tato dávka je poskytována pečovateli dítěte k možnosti prohloubení péče o narozené dítě. Rodičovská dovolená se poskytuje se matce dítěte po skončení řádné mateřské dovolené v celkové době trvání 28 týdnů (37).

1.1.3 Sociální izolace

Sociální izolace představuje redukováný počet sociálních kontaktů, jedná se o proces vyčlenění jedince ze společnosti z jakýchkoli důvodů (40). Také se může jednat o nedostatečný počet sociálních vazeb např. na pracovišti nebo i v soukromí, nebo může jít o proces či stav sociálního vyloučení, tzv. exkluze (43).

1.1.4 Sociální izolace z důvodu péče o dítě (mateřská či rodičovská dovolená)

Mnoho matek na mateřské dovolené má pocit, že o dítě se lépe než ona sama nikdo jiný nepostará. Proto tato žena neustále "běhá" kolem dítěte, na sebe jí moc času nezbyvá, nemá čas na své přátele, které zanedbává. Ve chvíli, kdy již žena začne pociťovat své nevyužití, začne pomalu zjišťovat, že nemá žádné přátele, ty které měla, již o ni dávno nejeví zájem. V tuto chvíli může pociťovat právě onu sociální izolaci. Proto by se matky měly naučit svěřit své dítě např. babičce, partnerovi apod. a najít si čas na své koníčky a přátele (43).

1.2 Mateřská dovolená

Na mateřskou dovolenou žena nastupuje většinou na začátku šestého týdne před termínem porodu, nejdříve ale od osmého týdne před termínem porodu. Jestliže žena vyčerpá z mateřské dovolené před porodem méně než šest týdnů, v důsledku toho, že porod nastal dříve, než byl určen termín porodu lékařem, náleží této ženě tedy mateřská dovolená ode dne jejího nástupu až do uplynutí celkové doby trvání, tj. 28 týdnů.

V případě, že žena z mateřské dovolené vyčerpá před porodem méně než šest týdnů z jiného důvodu, než je dřívější termín porodu, je jí poskytnuta mateřská dovolená ode dne porodu pouze 22 týdnů, popřípadě 31 týdnů, jestliže se jedná o porod vícečetný, nebo jestliže je žena samoživitelkou (37).

V případě, že se dítě narodilo mrtvé, náleží ženě mateřská dovolená po maximální dobu 14 týdnů.

Mateřská dovolená v souvislosti s porodem živého dítěte nesmí být nikdy kratší než je doba 14 týdnů, a také nesmí být ukončena ani přerušena před dobou uplynutím šesti týdnů ode dne porodu živého dítěte.

O poskytnutí mateřské dovolené nemusí žena speciálně žádat, stačí, aby svému zaměstnavateli oznámila den nástupu na mateřskou dovolenou na předepsaném tiskopise, který je podepsán a orazítkován ošetřujícím lékařem ženy (37).

Doba, kdy žena čerpá mateřskou dovolenou nebo popř. rodičovskou dovolenou a také doba kdy muž - otec - čerpá rodičovskou dovolenou, je dle § 191 zákona č. 262/2006 Sb. považována za velmi důležitou osobní překážku v možnosti práce, po kterou jsou žena nebo muž omluveni v nepřítomnosti v zaměstnání. Po tuto dobu nepřisluší ženě nebo muži náhrada mzdy nebo platu, ale nastává jim nárok na dávky nemocenského pojištění dle zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, a dále dle zákona č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, a oblasti státní sociální podpory dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ze které se čerpá tzv. rodičovský příspěvek (50).

Jestliže se žena nebo muž vrátí do zaměstnání po skončení mateřské dovolené nebo a to v rozsahu doby, po kterou je žena oprávněna čerpat mateřskou dovolenou, tj. 28 nebo 37 týdnů, je zaměstnavatel povinen zařadit je na jejich původní práci a pracoviště. V případě, že tato práce odpadla nebo jejich pracoviště bylo zrušeno, musí být zaměstnavatelem zařazeni na jiný typ práce, a to dle pracovní smlouvy (51).

Žena, která porodila dítě, má nárok na peněžitou pomoc v mateřství, pokud její účast na pojištění byla v posledních dvou letech minimálně 270 dní přede dnem nástupu na peněžitou pomoc v mateřství. Výše peněžité pomoci v mateřství činí 70 % denního vyměřovacího základu. Podpůrčí doba peněžité pomoci v mateřství začíná dnem, který si pojišťovna určí od začátku osmého do začátku šestého týdne před termínem porodu a končí uplynutím 28 týdnů (52).

Ve srovnání s jinými evropskými zeměmi je v ČR mateřská dovolená poměrně dlouhá. Například v Holandsku dostane žena celkem 16 týdnů mateřské dovolené. Nastoupit může šest až čtyři týdny před plánovaným termínem porodu. Celkem má nárok na 10- 12 týdnů mateřské dovolené (13).

Ve Francii podle francouzského práva začíná mateřská dovolená šest týdnů před očekávaným termínem porodu a končí deset týdnů po porodu. Pro ženy zde platí vysoká ochrana před propuštěním ze zaměstnání v době mateřské dovolené a mají garantovaná práva pro návrat na stejné pracovní místo (7).

Pro srovnání ještě další země Evropy a to Polsko. Země těsně sousedící s Českou republikou má také jiné podmínky mateřské dovolené. V Polsku má zaměstnanec nárok čerpat mateřskou dovolenou v délce 20 týdnů. Při narození dvou dětí je to 31 týdnů. Maximální délka je 37 týdnů a to při narození pěti a více dětí. Pokud se matka rozhodne převést zbývající nárok na otce, může tak učinit nejdříve po 14 dnech čerpání (22).

1.2.1 Finanční částka mateřské dovolené

Jedná se o dávku, která je poskytována z nemocenského pojištění, jde o tzv. peněžitou pomoc v mateřství. Mezi další dávky z tohoto pojištění, které jsou vypláceny, patří např. nemocenské, ošetřování člena rodiny a také vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. Okresní správa sociálního zabezpečení vyplácí peněžitou tuto dávku do 30 dnů ode dne doručení všech potřebných dokladů pro možnost uznání nároku na tuto dávku (37).

1.3 Rodičovská dovolená

Rodičovská dovolená patří mezi období, kdy rodič pečuje o dítě, a to s podporou tzv. rodičovského příspěvku. Rodičovská dovolená je také jednou z důležitých osobních překážek pro možnost výkonu práce ze strany zaměstnance. Po dobu trvání rodičovské dovolené je zaměstnavatel povinen omluvit nepřítomnost zaměstnance v zaměstnání.

Také o délce rodičovské dovolené a jejím začátku také sami rozhodují rodiče, matka, otec nebo oba současně. U matky může začít čerpání rodičovské dovolené ihned po skončení mateřské dovolené. U otce je nutné, a by čerpal rodičovskou dovolenou ihned od doby narození dítěte (vyjma prvních šesti týdnů). Může trvat do čtyř let věku dítěte. Dovolená navíc nemusí být vyčerpána vcelku, je možné ji ukončit, a nastoupit do zaměstnání, a poté opět kdykoli ji zase začít čerpat (47).

Na rozdíl od mateřské dovolené je nutné u rodičovské dovolené požádat zaměstnavatele, a to písemně, o její čerpání, aby tak bylo možné předejít případným nesrovnalostem. Forma písemné žádosti není nijak daná, není vytvořen žádný formulář pro žádost. Dostačující je dopis, kde bude uvedeno, od jakého termínu a do jakého termínu bude zaměstnanec na rodičovské dovolené. Jestliže v žádosti nebude uvedena doba trvání rodičovské dovolené, může se zaměstnavatel mylně domnívat, že doba trvání bude pouhé tři roky (37).

Rodič na rodičovské dovolené má nárok čerpat rodičovský příspěvek. Na rodičovský příspěvek má nárok rodič, který osobně a řádně celodenně po celý kalendářní měsíc pečuje o dítě. A to o dítě, které je v rodině nejmladší, nejdéle do 4 let věku dítěte. Maximální částka, kterou lze pobrat v rámci rodičovského příspěvku je 220 000 Kč. Rodič si může zvolit výši rodičovského příspěvku za splnění určitých podmínek. Např. pokud 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu alespoň jednoho z rodičů činí 7 600 Kč až 11 500 Kč, pak si může rodič zvolit částku mezi těmito částkami, maximálně však do výše 70 % násobku denního vyměřovacího základu. Rodičovský příspěvek vyplácí příslušná pobočka Úřadu práce. Nárok na rodičovský příspěvek rodič nemá, pokud pobírá na nejmladší dítě příspěvek na péči. Pokud o rodičovský příspěvek žádá osoba, která je nezletilá, lze ji tento příspěvek přiznat pouze tehdy, pokud ve věku 16 let přiznal soud rodičovskou odpovědnost (50).

1.4 Vesnice z pohledu demografie

Dlouhou dobu byl tzv. venkovský prostor poměrně zanedbáván, a také oblast zemědělství byla značně podceňována. Přílišná koncentrace a přesídlování obyvatel do měst a do městských aglomerací s sebou přinášelo velmi nepříznivé důsledky. Postupně docházelo k vyliďňování venkovských oblastí, což začalo dosahovat velmi velkého rozsahu (35).

Venkovský prostor můžeme definovat jako síť malých sídel s velkým množstvím okolní krajiny, která se nachází mezi těmito sídly. Venkovské oblasti jsou velice specifické nejen svoji strukturou, ale také svým významem pro zemědělství. Velkým problémem, který se také dnes prezentuje, se stává možnost přesného vymezení hranice, kde začíná venkovský prostor a kde již začíná městský prostor. Pro možnost vymezení se využívá celá řada kritérií, ale ta nedokážou podat komplexní výpověď o podobě a rázu krajiny. Proto se tato kritéria často kombinují s jinými, aby bylo možno docílit správné a efektivní charakteristiky konkrétní oblasti (4).

Určité rozložení venkovských oblastí je předem dáno historickým vývojem České republiky a je také ovlivněno tvorbou tzv. krajinného reliéfu. Venkov bývá zpravidla velmi úzce spojován s funkcí tzv. primárního sektoru, neboť zemědělství má na našem území stále významnou roli, a to takovou, že se velkou měrou podílí na utváření krajiny, dále na utváření životního prostředí a také na způsobu hospodaření s přírodními zdroji. Tím je dosaženo celkové stability vesnic a venkovských oblastí (35).

Venkov je možno charakterizovat jako prostor, ve kterém je zahrnuta jak krajina, tak i konkrétní venkovská sídla. Pojem venkov spojuje určitá nezastavěná území, s oblastí zastavěných území malých sídel, tj. vesnic (4).

Významným pojmem je pojem venkovský region, který se užívá především ke statistickým účelům. Jedná se o regiony, které mají nízkou hustotou obyvatel aj. K jejich možné charakteristice se využívá těchto následujících ukazatelů, kam patří např. počet obyvatel, celková struktura zaměstnanosti v dané oblasti a také podíl obyvatelstva ve vesnicích (4).

1.4.1 Kritérium statusu obce

Kritérium statusu obce je charakterizováno zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích, kde je uvedeno, že obec, která obsahuje alespoň 3 000 obyvatel, je považována za město. Dále např., aby obec mohla být prohlášena za město, musí mít své náměstí. Obec také může získat statut města i v případě, že nesplnění daný počet obyvatel, a to tehdy jestliže prokáže věrohodným způsobem, že status města již v minulosti vlastnila.

Zákon o obcích také užívá termíny jako je městys, což znamená pojem měst, který se užíval dříve, zhruba kolem 13. století. Tento statut obcí kolem 1950 zanikl a znovu obnoven byl až v roce 2006 (35).

V celé České republice je celkem 5690 obcí, které splňují předepsaná kritéria, a mají tedy statut obce. Z hlediska krajů se nachází nadprůměrný počet těchto venkovských obcí v kraji Vysočina, dále ve Středočeském kraji. Mezi kraje s podprůměrnou až nízkou převahou venkovských obcí patří např. Hlavní město Praha a Liberecký kraj (35).

1.5 Kvalita života

1.5.1 Pojetí kvality života

V případě, že se zabýváme otázkami kvality života, máme na mysli především život jednotlivého člověka, tedy individua. Vyberáme z celé problematiky kvality života této osoby pouze určité její dílčí oblasti. Kvalitu života můžeme posuzovat v oblasti tzv. makro rovin, dále v oblasti tzv. mezo rovin a v osobní rovině (18).

V makro rovině se jedná především o otázky kvality života velkých společenských celků, jako je kvalita života určitého státu či etnické skupiny. Problematika kvality života je tedy základní součástí veškerých obecných politických úvah, které se také mimo jiné zaměřují např. na boj s epidemiemi, na boj s hladomorem a další (17).

V oblasti mezo rovině se jedná o otázky kvality života v oblasti tzv. malých sociálních skupin, kam můžeme zařadit např. školní kolektiv, kolektiv pracovníků v nemocnici na konkrétním oddělení nebo v domovech důchodců apod. Zde se nejedná pouze o určitý respekt k morální hodnotě v oblasti života člověka, ale především jde o otázky sociálního klimatu a také vzájemných vztahů v dané sociální skupině. Také je možné sem zařadit oblast neuspokojování či uspokojování základních, biologických potřeb každého člověka jako člena určité společenské skupiny (17).

Oblast osobní, tzv. personální, roviny je charakterizována nejednoznačněji. Týká se přímo konkrétního jednotlivce, může jím být nemocný člověk, lékař nebo jakákoli jiná osoba. Tato oblast se zaměřuje na konkrétní způsob života této osoby, na jeho spokojenost s ním, na životní cíle a motivy apod. Dá se tedy předpokládat, že tato rovina se zaměřuje na každého z nás, a týká se nás poměrně úzce. Do této oblasti velmi významně zasahují osobní hodnoty jednotlivce jeho představy, pojetí, naděje, cíle, motivy očekávání a přesvědčení a také jeho emoce (18).

Koncept kvality života má svou nezastupitelnou a značně specifickou pozici. Souvisí s dalšími oblastmi, se kterými pracuje např. oblast zdravotnictví, oblasti sociální péče, oblast sociálního poradenství a další. V těchto oblastech se ukazují být významnými oblastmi, které se zaměřují na lidské potřeby, zdraví, sebekpěči, na životní pohodu, na denní aktivity a další (53).

Kvalita života zahrnuje širokou škálu různorodých oblastí, které se týkají zkušeností člověka, a to od jeho fyzických funkcí až po oblasti, které se pojí s dosahováním životních cílů a prožívání životního štěstí. Kvalita života se často pojí s pojmem *multi*, a znamená určitý multidimenzionální přístup, který je multifaktoriálně ovlivněn na tzv. multiúrovni (17).

Problematika kvality života je zkoumána především v těchto oblastech: v medicíně a zdravotnictví, v ošetrovatelství, ve filozofii, v psychologii, v pedagogice a andragogice a v dalších oborech (11).

1.5.2 Osobní pohoda a duševní zdraví

Osobní pohoda, tj. well – being, bývá velmi často spojován s kvalitou života. Well – being můžeme považovat za hodnocení kvality života jako určitého celku. Je zde komplexně reflektována určitá spokojenost individua se svým životem. Také je zde shoda s tím, že osobní pohoda musí být vždy nutně chápána a měřena pouze prostřednictvím vlastních částí, jako jsou např. kognitivní schopnosti (tj. životní spokojenost a morálka) či emoční, kam můžeme zařadit pozitivní nebo negativní emoce (17).

Osobní pohoda se tedy vyznačuje konzistencí, která je stabilní v konkrétních situacích a také je poměrně stabilní v čase. Za duševní zdraví považujeme nejen absenci negativních pocitů a emocí, stesků nebo příznaků stresu či určitého dyskomfortu, ale je nutné, aby zde byly znaky štěstí, duševní vyrovnanosti, sebeúcty, sebepochopení, vlastního smyslu života apod. (18).

1.6 Možnosti vyžití matek s dětmi

Důležité je také zvážit možnost vyžití matky s dítětem, a to ať už na vsi nebo ve městě. V menších městech nebo větších obcích bývá pravidlem mateřská školka. Různá mateřská centra a kluby nabízí větší města, zrovna tak i různé zájmové činnosti nebo kroužky pro matky s dětmi. Oblastí poskytování kvalitnějších služeb pro matky na vsi se zabývala i rada evropské unie. Tato oblast je v zájmu všech rodičů důležitá, hlavně ale žen, kterým napomáhá i při vstupu na trh práce (21).

1.6.1 Mateřská centra

Mateřská centra zpravidla zřizují matky, které jsou na mateřské dovolené. Zároveň zajišťují programy a podílejí se na jejich samosprávě. Tato centra umožňují matkám, které jsou na mateřské nebo rodičovské dovolené, vystoupit z izolace, do které

se dostávají díky celodenní péči o své dítě. Mateřská centra jsou založena na rodinné svépomoci, vzájemné služby. Jejich hlavním cílem je poskytnout solidaritu, společenství, které ženám v této době chybí a otevřenost všem generacím. Velmi důležité je také vzájemné naslouchání, laické poradenství a především výměna vlastních zkušeností (38).

Mateřská centra jsou otevřena všem rasám a tak učí děti (potažmo i matky) setkávat se i s jinou kulturou a jinými názory.

Mateřská centra také zvyšují ženám sebevědomí, protože jako členky nebo zakladatelky musí úzce spolupracovat s úřady, částečně se orientovat v zákonech a zapojují se tak do dění obce. Tím si rozšiřují vědomosti a cítí se být více užitečné. Mateřská centra pořádají různé programy pro všechny rodiče a jejich děti, různé sportovní, vzdělávací akce. Některé se konají pravidelně, některé mohou být jednorázové (38).

1.6.2 Mateřská škola

Mateřské školky jsou zřizovány dle školského zákona 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (26).

Podle tohoto zákona předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítě. Velký podíl má také na zdravém rozumovém, tělesném a citovém rozvoji. Učí dítě základním pravidlům chování, základních hodnot života a učí jej mezilidským vztahům. Již při předškolním vzdělávání se tvoří základy pro další vzdělávání. Velkou roli hraje vzdělávání v mateřské školce při vyrovnávání nerovnoměrností vývoje dítěte před nástupem do základního vzdělávání. Rovněž poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem, které mají speciální vzdělávací potřeby. Předškolní vzdělávání je zpravidla určeno dětem ve věku od tří do šesti let. O přijetí dítěte rozhoduje ředitel mateřské školy (49).

Pokud je žena na rodičovské dovolené a potřebuje, aby dítě chodilo do mateřské školky nebo do jeslí, musí splnit několik podmínek, aby mohla i nadále pobírat rodičovský příspěvek. Dítě, které je mladší tří let a navštěvuje jesle, může v nich

pobývat max. pět kalendářních dnů v měsíci. Dítě starší tří let může navštěvovat mateřskou školku, nebo jiné podobné zařízení maximálně čtyři hodiny denně, nebo nejvýše pět kalendářních dnů (31).

Jinou otázkou jsou soukromé mateřské školky. Jejich výhodou je menší počet dětí, z čehož vyplývá větší věnování se dětem. Na druhou stranu cena odpovídá kvalitě. Záleží také na druhu poskytovaných služeb. Například soukromá školka Duhovka v Praze 1 je Mezinárodní Montessori školka. Nabízí své služby na celý den, nebo jen na půl dne. Je určena pro děti všech národností. Ceny se pohybují dle doby strávené ve školce. Za dopolední Montessori si účtují 16 000 Kč, za celodenní potom 22 000 Kč (9).

1.6.3 Agentury na hlídání

Agentury na hlídání dětí poskytují své služby pro děti rodičů, kteří chodí do zaměstnání nebo prostě jen potřebují pohlídat své dítě. Tyto služby zahrnují i další potřebné úkony okolo dětí, např. vyzvedávání z jeslí, školek, doprovázení na kroužky a návštěvy mateřských center. Agentury poskytují hlídání v rodinách - tedy v přirozeném prostředí dítěte. Po domluvě je možné i v domácnosti pečovatelky. Některé agentury zajišťují i pořádání narozeninových oslav apod. Každá agentura si zakládá na pečlivém výběru pečovatelek, od kterých je vyžadován dobrý zdravotní stav, čistý trestní rejstřík, předchozí zkušenost s hlídáním dětí a další reference (3).

1.6.4 Zájmové kroužky pro matky s dětmi

Ve větších městech, ve kterých se nachází plavecký bazén, je dnes nabízeno plavání s miminky. Plavání s kojenci je dnes jednou z nejoblíbenějších činností matek a má mnoho dopadů na vztah matky (příp. otce) a dítěte. Nejde přitom o to, že se naučí dítě plavat, ale jde spíše o prohloubení vzájemného porozumění a prohloubení citové vazby. Dobré je také fyzické otužování dítěte a tím zvyšování odolnosti proti nemocem.

Důležité je, že podpoří matku v komunikaci s ostatními matkami a tím zvýší její sociální začlenění v době na rodičovské dovolené (23).

Samozřejmě jsou další možnosti, jak využít volný čas malých dětí. Kluby a centra nabízejí výtvarnou činnost, hudební výchovu i výpravy do přírody. Například mateřské centrum Hvězdička v Benešově nabízí cvičení pro děti, cvičení pro miminka, atletiku nebo třeba tanečky pro kluky i holčičky. Nabízí i výtvarné kurzy, hudební kroužky a další vzdělávací program (25).

1.7 Role ženy jako matky

1.7.1 Biologické, sociální a kulturní determinanty mateřství

Role matky vytváří v životě ženy velmi podstatné místo, a to i vůči změnám, které se v současné moderní době ve společnosti stále častěji prezentují. Mateřství jako komplexní a celoživotní proces ženy vytváří důležitý aspekt v každé společnosti, pouze se liší aktuálními sociálními názory, chápáním, kulturou a dobou. Jedná se o proces, který je pro ženu jako matku velmi emocionální a velmi silný (45).

V odborné literatuře jsou neustále vedeny diskuze a polemiky nad tím, zda může být nebo přímo je mateřství biologicky nebo spíše sociálně předurčeno (29).

Mateřství je tedy jednou z nejvýznamnějších součástí identity ženy. A také na základě mateřství je sama žena určitým způsobem hodnocena společností, ať již se matkou stane, či nikoliv. V průběhu let se kontext mateřství značně pozměnil, neboť v minulých dobách bylo mateřství přímo předurčováno spíše ženám, zatímco dnes, se mateřské chování a péče o dítě připisuje nejen ženám, ale i mužům, otcům. Bylo zjištěno, že pro dítě má důležitý význam mateřská osoba, kterou může být kdokoliv z blízkosti dítěte, tedy žena i muž, a to vlastní nebo i náhradní rodič.

Skutečnost je ale taková, že přímé péče o dítě se matka účastní více a častěji, než otec, ale jsou i případy zcela opačné, např. kdy otec je na mateřské dovolené a matka je zaměstnána. Zvláště v období raného dětského věku je považována matka za vůbec nejdůležitější subjekt veškeré výchovy dítěte (29).

Jak již bylo psáno, tak v souvislosti s určitými proměnami moderní společnosti se neustále objevují aktuální otázky, které se přímo zabývají podstatou i smyslem mateřství a tedy role ženy jako matky. Existují tzv. biologické teorie, které říkají, že je ženě přirozené, aby toužila po dětech, a tudíž rodila. Proto se dá předpokládat, že mateřství můžeme považovat za instinktivní chování, které je vrozené všem ženám. Ale existují ženy, u kterých se tento instinkt nemusí projevit, nebo je jimi záměrně potlačován (42).

Rodičovské chování je velmi jemně sladěno s chováním a projevováním dítěte. K určité synchronii těchto aktivit dochází především v rámci jednotlivých aktivit, jako je např. krmení dítěte (především kojení), přebalování, koupání a také při volné sociální hře, nebo i ve spánku, kdy např. určitý neklid dítěte během spánku vzbuzuje u matky takové reakce, které modifikují aktuální spánkový stav dítěte (20).

Pro biologickou interpretaci mateřství je typické, že ihned po narození dítěte, se u ženy objevuje velmi silné pouto k právě narozenému dítěti. Žena ví a dokáže se o dítě zcela postarat a zajistit jeho základní fyziologické potřeby. Také žena - matka vycítí, co její dítě aktuálně potřebuje a jak mu má popř. pomoci. Toto pouto bylo z hlediska evoluce vytvořeno jako základní mechanismus, prostřednictvím kterého má být zajištěna péče matkou a její potomstvo, tak aby tato péče byla efektivní a umožňovala přežití dítěte, popř. mláděte. Neboť tato schopnost péče je vlastní téměř všem živočichům. K biologickému konceptu se přiklání i typický názor, že žena - matka, stejně jako samice živočišných druhů, mají daný mateřský pud, který je jim vrozený a je zcela nevědomě realizovaný. Jedná se o určitý nucený zájem a péči, který matka pociťuje a nutí ji, aby pečovala o potomstvo. Toto mateřské chování je řízeno, jak pudem pohlavním, tak i pudem rodičovským, oba tyto pudy významným způsobem řídí naše chování, jednání a prožívání (42).

Na druhém místě se nacházejí další motivy, a to sociální a také psychologické. Dle těchto motivů není možné se mateřskému chování naučit, neboť je zcela spontánní, a je tedy realizováno bez racionálního rozmyslu, ale umožňuje se dokonale přizpůsobit potřebám i chování dítěte. Určitá biologická, tj. přirozená, stránka mateřství pomalu ustupuje do pozadí a to v důsledku vývoje společnosti, v důsledku sociálních a

kulturních determinant. Jsou známé teorie o tzv. sociální konstruovanosti mateřství, tj. sociokulturní teorie mateřství. Tyto teorie předpokládají, že mateřství je určitým kulturním konstruktem a motivací, kdy se jedná o procesy, které jsou naučené, odkoukané a osvojené právě v rámci procesu socializace jedince. Mateřství je dle těchto teorií podporováno právě hodnotami a normami konkrétní kultury a také společnosti (42).

1.7.2 Teorie připoutání se (attachment)

Teorie připoutání, tj. attachmentu se postupně vytvářela na základě rozsáhlých výzkumů Johna Bowlbyho. J. Bowlby považuje vytvoření vztahu s druhým člověkem za klíčové pro mentální vývoj a zdraví. Důležitá je podle něj schopnost hledat péči a péči a zájem poskytovat. Z toho základu je přirozené, že mezi tím, který péči vyžaduje a je slabší a tím, kdo je silnější a péči poskytuje, vznikne vztah, pouto, připoutání se- čili attachment (44).

Bylo zjištěno, že děti jsou výrazné sociální bytosti již od raných fází svého života. Ze strany dítěte se objevuje velmi silná touha a motivace, aby bylo co nejbližší matce. Tato motivace dítěte zajišťuje rozvoj mateřského chování u matky, a také u otce. Toto mateřské chování je tedy zděděné po našich předcích a umožňuje nám intuitivně řešit vzájemnou interakci mezi dítětem a matkou, pokud by selhala, dítě by nepřežilo. Neboť matka je pro dítě určitým zdrojem jistoty a bezpečí a také na základě vztahu s matkou si dítě vytváří budoucí úroveň vztahů se svými vrstevníky a také partnery. Péče o děti dětí vychází právě z osobní zkušenosti s vazbou k vlastní matce (10).

Připoutáním je chápán těsný a především dlouhodobý emoční vztah mezi dvěma osobami, mezi dítětem a matkou, popř. osobou, která matku nahrazuje. Tento vztah je charakterizovaný určitým vzájemným silným emočním vztahem, a snahou být si vzájemně co nejvíce na blízku a v těsném kontaktu. Nejedná se o statický stav, ale proces, který probíhá neustále v rámci interakce matky a dítěte, tento stav se neustále mění v průběhu dne i života dítěte. Při vzájemné interakci mezi matkou a dítětem

dochází k posilování tohoto vztahu, nebo naopak k oslabování, a to při nevhodném postupu interakce (38).

Jiný zdroj uvádí, že attachment je citové pouto, jež se obvykle tvoří mezi pečovatelem a dítětem. Toto pouto stimuluje mozkovou činnost a ovlivňuje i osobnostní rozvoj. Dává také předpoklady k tomu, že jedinec bude schopen v budoucnosti tvořit stabilní vztahy (2).

Může se stát, že málo citlivá matka, např. příliš mladá nebo žijící ve stresovém prostředí, nemající podporu svého okolí, může jen velmi obtížně u svého dítěte zajistit, aby vyvolala jeho pocit ochrany, bezpečí a jistoty. Dítě od ní získává pocity nejistoty, a jeho život tímto může být do budoucna poznamenán (10).

Matka tedy tvoří nejdůležitějšího činitele při tvorbě bezpečné základny pro dítě, které na této základně může objevovat svět a učit se v něm orientovat. Zároveň je attachment vnímán jako kontext socializace a vývoj blízkých vztahů (48).

1.7.3 Vztah mezi matkou a dítětem

Navázání vztahu mezi matkou a jejím dítětem je vůbec tím nejdůležitějším vztahem v životě každého jedince. Tento primární vztah ovlivňuje veškeré naše další vztahy v průběhu našeho následujícího života, má výrazný vliv na způsob a hloubku sociální interakce a možnosti socializace. Matka s dítětem komunikuje již prenatálním období. Mluví na něj a reaguje na jeho pohyby. Stejně tak po porodu probíhá komunikace a sociální navazování kontaktů. Dítě od začátku reaguje na lidský hlas, tím spíše na hlas matky. Se zájmem si prohlíží rysy lidského obličeje. Matka reaguje na potřeby dítěte, které tak dává najevo nepohodu a brumlavé zvuky, jímž značí pohodu. Matka již po pár dnech od narození dokáže rozeznat jemné nuance křiku a pláče a dokáže na ně intuitivně správně reagovat. Tato komunikace je důležitá pro další rozvoj vztahu matky a dítěte. Existují matky, které křik svého dítěte berou spíše jako rušivý element a nereagují adekvátně. Aby mohla fungovat vzájemné navázání vztahu, je nutné, aby matka uměla citlivě reagovat na malé změny chování svého dítěte a tolerovala a plně využila jeho krátké časové údobí, po které je dítě vzhůru. Novější

pozorování ukázaly, že pokud jsou optimální podmínky, pak se brzy vytvoří mezi chováním matky a dítěte soulad vzájemně zaměřené pozornosti a oba tak dokáží vzájemně i sdílet emoce- tzv. synchronie pozornosti a afektu. Matka bezděčně dokáže komunikovat s dítětem tak, aby se mohlo aktivně začlenit do mezilidské interakce. Podobné vlohy k výchově jsou dány také otcům (20).

Prostřednictvím matky máme možnost se učit, jakým způsobem máme např. chápat důvěrné vztahy, jak se máme chovat a přistupovat k ostatním, a jakým způsobem je budeme v budoucnu respektovat. Vztah mezi matkou a dítětem je značně plastický a také dvoustranný a vzájemně se ovlivňující (39).

Vhodně vytvořený a nastavený vztah mezi matkou a dítětem se projevuje např. tím, že když matka odejde, dítě na tuto skutečnost reaguje hlasitým křikem, pláčem a celkovým neklidem, a při interakci s ostatními osobami bývá nejisté. Návrat matky dítě projevuje radostí a viditelným uspokojením. Postupem času se také vytváří určitá hierarchie v jednotlivých vazbách k osobám, které se pohybují v nejbližším okolí dítěte, tj. otec, prarodiče a sourozenci dítěte (10).

Specifický vztah k jedné osobě si dítě vytváří kolem sedmého měsíce věku. Zpravidla to bývá matka, nebo jiná, nejvíce pečující osoba. Znakem, který nám ukazuje navázání specifického vztahu k matce, může být separační úzkost. Ta je vyvolaná odloučením od matky. Pro dobrý vztah matky a dobrou budoucnost dítěte je tedy důležitý pocit bezpečí, který se vyvíjí během prvního roku života a dává tak předurčení pro další budoucnost. Pocit bezpečí nastupuje, pokud blízká osoba dokáže zajistit kontinuitu něžné, láskyplné a citlivé péče (20).

1.7.4 Současná role ženy jako matky

Dnešní rodina se velmi často ocitá v krizi. Za určité společenské změny, které nastaly a ženám umožnily vyjít ze soukromého života rodiny do společnosti, platíme tím, že stále více rodin trpí celkovým úpadkem jejich rodinného nebo i partnerského života (33).

Hlavním krédem dnešních moderních žen - matek je zvládnutí role matky a tedy péče o dítě, a to při plném pracovním nasazení ženy. Mnoho žen nepocituje uspokojení ani v zaměstnání, ale ani v roli matky nebo při péči o domácnost, proto se snaží toto vše vhodně zkombinovat. Motivy pro toto chování mohou být velmi rozmanité, např. nedostatek finančních prostředků rodiny v době, kdy je žena na mateřské dovolené, dále snaha ženy po kariérismu, nebo pocity nenaplnění, popř. pocity určité sociální izolace ženy od okolní společnosti, od lidí se kterými, se dříve pravidelně vídala nebo s nimi pracovala (42).

Dnešní matky mají potřebu zvládnout zaměstnání i mateřství současně, snaží se zachovávat svůj kariérní i profesní růst, věnovat se svým zálibám, ale zároveň být dobrou matkou svému dítěti. Toto vše způsobuje pro ženu - matku velkou zátěž, která velmi často může být spojena s pocity viny, které matka pocituje, protože vnímá, že ve všech těchto rolích nemůže uspět stejně efektivně (42).

Z tohoto může vyplývat, že matky poté obviňují samy sebe z neschopnosti, z nedostatečnosti a mají pocit, že jejich rodičovská role selhává. Tímto problémem velmi často trpí především vzdělané ženy, které měly úspěšnou kariéru a také chtějí být úspěšnými matkami (16).

Častým důvodem těchto pocitů viny u ženy - matky je také fakt, že v české společnosti je ceněn obraz ideální matky, která se sebeobětuje a pečuje pouze o své dítě. Jedná se o obraz zcela oddané a ideální matky. Tento obraz ukazuje, že správná matka nejen, že naplňuje dětské potřeby, ale zcela a vždy se jim plně podřizuje. Od matek se tedy očekávají tzv. pravé mateřské city, ke kterým patří pocity úplného naplnění, štěstí z role matky a mateřství a také uspokojení z času, které matka stráví s dítětem. Ideální matka, dle tohoto obrazu, by také měla být vždy si jistá sama sebou, neměla by pochybovat o sobě, měla by být nesobecká, vždy vřelá a citlivá k potřebám svého dítěte. Veškeré tyto uvedené skutečnosti ukazují, jak je pro současnou ženu - matku velmi obtížné obstát v její roli, ve společnosti, ale především tom, aby obstála jako matka sama před sebou (16).

Významnou roli, kdy se žena rozhoduje pro mateřství, mají také ekonomické faktory rodiny. Mladá žena obvykle chce být před mateřstvím finančně zabezpečena a

také mít vyřešený problém bydlení. Z tohoto je tedy zřejmé, že mateřství je jak, sociálně, tak i kulturně a historicky poměrně velmi proměnlivým subjektem společnosti. Zároveň zde významným způsobem působí oblast biologického základu, kdy je ženě vrozené být matkou, a je k této roli tedy výrazně determinována (28).

1.8 Psychosociální zátěž

Jako psychosociální zátěž lze definovat spojitost psychických a nervových dějů s důrazem na sociální povahu psychiky. Označují se tak zdroje zátěže, které pramení s podmínek a prostředí, které mají společenský charakter. Na rozdíl od prostředí, které má povahu fyzikální, chemickou nebo biologickou (27).

1.8.1 Psychosomatická onemocnění

Psychosociální zátěž vyplývá ze svízelných sociálních vztahů. Mezi její ukazatele můžeme řadit: ztrátu pocitu dobrého zdraví, pocity vnitřního nebo vnějšího ohrožení s narůstající tendencí, rovněž zesilující pocity nejistoty, neschopnost přizpůsobit se novým situacím, pocity nezvládnutí sociálních rolí a úkolů, které se prohlubují, nebo pocit ohrožení života, jež vede k životnímu balancování (12).

Daná psychická nepohoda se může podílet na vzniku psychosomatických onemocnění. Toto vysvětluje definice, která říká, že stav duše a těla se vzájemně ovlivňují. Reakce na stres vede k aktivaci mechanismů, jež člověku umožní na krátkou dobu podat vysoký výkon v případě ohrožení. Toto krátkodobé napětí je potřebné k procvičení daného systému. Tato reakce ale nastává i v případě, kdy je člověk vystaven psychickým tlakům, které nemusí být skutečnou hrozbou pro fyzickou existenci. Může se ale stát, že člověk není schopen tento psychický tlak zvládnout. Potom tyto obranné mechanismy přejdou do stádia distresu. Tento, původně užitečný obranný mechanismus, pak začne tělu škodit. Proto pokud se psychické problémy objevují dlouhodobě, mohou tímto mechanismem vyvolat některé zdravotní potíže. Ty

potom vedou ke snížení kvality života. Později se mohou podílet na vzniku onemocnění, které již může představovat ohrožení na životě (5).

Psychické, somatické a sociální faktory se na závažnosti i průběhu podílejí v různé míře. Některá onemocnění jsou ovlivněna psychickými faktory ve větší míře, či spíš častěji (46).

1.9 Sociální izolace

Izolaci jako pojem můžeme definovat, jako určité je oddělení nebo vyčlenění a osamocení. Např. zákon o sociálních službách chápe sociální izolaci jako sociální vyloučení či vyčlenění jedince mimo jeho běžný život a také život společnosti a dále nemožnost se do života společnosti zapojit, a to především v důsledku nepříznivého životního stavu. Obecně je možné pojem sociální izolace chápat jako omezení počtu sociálních vazeb, interakcí a také kontaktů s druhými lidmi, až dojde k postupnému odklonu postižené osoby od jejího sociálního prostředí, ve kterém izolovaný jedinec do této doby žil. Sociální izolací tedy trpí ten jedinec, který se cítí být ve společnosti zcela sám (36).

Lidé zažívají sociální izolaci z mnoha důvodů. Může to být třeba z důvodu diskriminace kvůli nemožnosti najít si práci nebo jsou bez domova. Ale izolace může vzniknout i kvůli rozdílným myšlenkám nebo názorům, které nejsou oceněny. Z dalších důvodů to může být rasová motivace, postižení, starší lidé. A v neposlední řadě jsou to mladé ženy pečující o dítě. Některé důkazy i prokazují, že u lidí, kteří se cítí sociálně izolovaní, roste riziko výskytu nemoci (1).

S pojmem sociální izolace velmi úzce souvisí pojem sociální exkluze, která je z jejích příčin vzniku i jejích i projevů značně multidimenzionální procesem, kde se kombinují rozmanité oblasti a důvody vyloučení, a které se týkají společenského života z hlediska ekonomického, sociálního, politického a mimo jiné i kulturního. Na rozvoji a také míře zasažení sociální exkluzí se významně podílí nejen zdravotní, ale i psychické a společenské faktory. Tyto faktory se mezi sebou vzájemně prolínají a doplňují (36).

1.8.1 Sociální izolace ženy na mateřské, rodičovské dovolené na vsi

Doba, kdy žena stráví tři roky na mateřské, a později na rodičovské dovolené jsou dobou, kdy velké množství žen je nuceno opustit své dosavadní zaměstnání, a nyní zůstává doma a v domácnosti na tzv. plný úvazek, kdy se věnuje péči o dítě. Tento obraz je jakýmsi ideálem v naší, české společnosti, a je tak dá se říci určitým nepsaným normálem.

Role v rodině jsou nastaveny, tak, že žena je matkou a pečuje o dítě, a otec je tím, kdo rodinu musí zajistit. Otec může mít mnohdy pocit, že na finanční zajištění rodiny zůstal, po narození dítěte sám, proto se stává, že je velmi zaměstnán, aby zvládl zajistit svou rodinu. Tento model platí stále ve většině domácností. Ženy se věnují výchově dětí a mají pocit, že je výchova a péče pouze na nich. Muž naopak dává přednost práci a má pocit, že celé zajištění ekonomického fungování je na něm (6).

Zpočátku, po narození dítěte, cítí oba rodiče velkou radost, ale také jsou nuceni učít se zcela novému dennímu režimu, který je řízen a nastaven právě potřebami jejich dítěte. Postupem doby se pro matku tento denní režim může stát určitým stereotypem, kdy matka zjišťuje, že nezná nic jiného než je péče o dítě a domácnost. S pocity matky, která se domnívá, že uvízla v tomto stereotypu, se mohou přidávat i další problémy každodenního života, jako je např. péče o stále se vyvíjející a rostoucí dítě, finanční problémy, strach z budoucnosti, strach ze ztráty zaměstnání, a pocity, že se nemá komu vypovídat (např. v případě, že i rodiče matky žijí mimo bydliště dcery, nebo v případě, že žena neměla velké množství přátel apod.). Jestliže tedy žena v této době nemá dostatek sociálních kontaktů, může u ní docházet k pocitům méněcennosti až k určité deprivaci (43).

Mnoho párů se rozhodne v době, kdy ženě končí první rodičovská dovolená, pro další dítě. Z této skutečnosti tedy vyplývá, že žena po skončení první rodičovské dovolené nastupuje na další s druhým, popř. třetím dítětem. Důsledkem takového počínání, je její poměrně dlouhodobá nepřítomnost v zaměstnání a na trhu práce vůbec.

Většinou takto dlouhá absence v zaměstnání již nedovoluje, aby se žena mohla vrátit na své původní pracovní místo, žena tedy ztrácí svou profesi, mnohdy složitě získanou. Velkým problémem u žen po takto dlouhotrvající péči o dítě je ta skutečnost, že ženy mají pocit, že vše co uměly, již zapomněly, mají nízké sebevědomí a sebehodnocení, nejsou si již tak jisté, a také pro zaměstnavatele již nejsou tak perspektivní, z pohledu péče o děti (27).

Často se také stává, že pokud se žena rozhodne, že se do zaměstnání vrátí dříve, než jí skončí rodičovská dovolená, může se setkávat často až s odmítavými postoji ve svém okolí. Sociální okolí v ní často může vyvolávat pocity a pochybnosti, zda je vůbec dobrou matkou, zda je obětavá a zda dítěti poskytla vše, co měla. Je také známo, že časněji po narození dítěte se do zaměstnání vrací ty ženy, které mají vyšší vzdělání, a jsou zaměstnané v takové profesi, kde dlouhodobé přerušení jejich činnosti může vést až ke ztrátě pracovního místa a jejich kvalifikace. Jedná se např. o lékařky, právničky, podnikatelky, manažerky a další. Možným řešením pro tyto ženy, je práce na tzv. zkrácený úvazek, ale i zde jsou konfrontovány se skutečností, že za ně převezme péči o dítě někdo jiný (27).

Veškeré aspekty a také důsledky toho, jak na ženu - matku působí bydlení na vesnici, v kombinaci s péčí o dítě, mohou následně způsobit právě vznik pocitů sociální izolace a nedostatku sociálních kontaktů. Bydlení na vesnici s sebou přináší řadu pozitivních, ale také negativních aspektů. Mezi ty pozitivní můžeme uvést např. žití v místě, kde není tak výrazná automobilová doprava, jako ve městě, dále blízkost přírody pro dítě, čistý vzduch, a další. Mezi ty negativní aspekty, kterých je asi více, můžeme zařadit např. nedostatečně vytvořenou infrastrukturu vesnice, závislost na dopravě, nedostatek sousedských kontaktů, např. v důsledku zaměstnání těchto sousedů, dále např. tzv. sociální segregaci, možnou stigmatizaci místních usedlíků s nárůstem možných komunikačních bariér apod. (36).

Velký vliv na vznik sociální izolace a sociální exkluze mají především faktory sociálního charakteru, které výrazně souvisejí s celkovou situací a úrovní rodiny. Základním a především nezbytným článkem komplexní sociální opory je rodina ženy, tj. její rodiče a manžel, kteří by jí měli pomáhat, aby si žena mohla udržet i v tomto

období, svou samostatnost, svou nezávislost, a aby si mohla vytvářet dostatek sociálních kontaktů. Je zde myšleno především to, aby se žena mohla i nadále věnovat např. svým zálibám, mohla navštěvovat své přátele, a aby v této době byla zajištěna péče o dítě jinou osobou, prarodiči, manželem apod. (27).

Mezi nejčastější příčiny sociální izolace můžeme zařadit tzv. rizikovou osobnost jedince, a přítomnost dalších psychosociálních faktorů, jako je ztráta společenských rolí, nízká úroveň sebehodnocení, ztráta motivace k jakékoli činnosti a další.

Je nesmírně důležité, aby matka byla šťastná, neboť právě ona je považována za tzv. srdce rodiny, a proto ona je tou, která zajišťuje zdravý a harmonický život celé své rodiny (43).

2 CÍL PRÁCE

V této bakalářské práci byl zvolen jeden hlavní cíl. Hlavním cílem empirické části bakalářské práce bylo identifikovat subjektivně vnímaná specifika psychosociální zátěže matek na rodičovské (příp. mateřské) dovolené žijících na malé vsi.

V bakalářské práci byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

Hlavní výzkumné otázky (HVO)

1. Pociťují ženy na rodičovské dovolené žijící na malé vsi zátěž v souvislosti s životem v dané lokalitě?
2. Jak vnímají ženy na malé vsi změnu životního stylu po nástupu na rodičovskou dovolenou?

3 METODIKA

3.1 Použité metody a techniky sběru dat

Vzhledem k cíli práce a specifikům cílové skupiny byla použita strategie kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum je empirický sběr dat. Výzkum je prováděn v přirozených podmínkách a díky tomu je tvořen komplexní, holistický obraz. Výzkumník informuje o názoru účastníka rozhovoru. (14) Použita byla metoda dotazování, technika polostrukturovaného rozhovoru a technika zúčastněného pozorování. Rozhovor umožnil získat informace v přímé interakci s respondenty tváří v tvář (face to face). Zpětnou vazbou byla verbální i nonverbální reakce respondentů. (8)

Polostrukturovaný rozhovor je náročnější na přípravu, tazatel si musí vytvořit určité schéma otázek. Toto schéma obsahuje okruhy otázek, jež jsou kladeny dotazovaným. Je možné zaměňovat pořadí otázek. Při polostrukturovaném rozhovoru je možné pokládat ještě doplňující otázky pro upřesnění nebo vysvětlení výpovědi účastníka. Tazatel si tedy může ověřovat, zda správně pochopil odpověď. U polostrukturovaného rozhovoru si definujeme tzv. jádro - minimum otázek, které má tazatel povinnost probrat (32). Pro účely tohoto výzkumu byly stanoveny 4 základní otázky. (Přiloženy v příloze).

Pozitivní stránkou rozhovoru je, že počet dokončených rozhovorů je vyšší než počet navrácených dotazníků. Rozhovor je ale časově náročnější. Respondenti se mohou cítit nedostatečně anonymní, proto by zde mohlo nastat riziko jejich ovlivnění tazatelem (14).

Rozhovory se konaly během měsíce července 2012. Rozhovory byly uskutečněny v jejich domácím prostředí. Všechny respondentky byly seznámeny s účelem a smyslem bakalářské práce. Všechny souhlasily se zaznamenáváním rozhovoru. Zároveň jim bylo vysvětleno, že jejich odpovědi budou sloužit pouze pro účely práce a samozřejmě jsou anonymní. Proto jsou v rozhovorech všechny

dotazované uvedené jako respondentky č. 1 až č. 5. Odpovědi tazatelek jsou v transkripci zaznamenány kurzívou.

Výsledky jsou zpracovány podle metody vytváření trsů. Dle této metody jde o seskupení určitých výroků do skupin. Tyto skupiny vznikají na základě vzájemného překrývání se. Společným znakem trsu může být některý z tematických překryvů - tzn. že vyhledáme v odpovědích výroky nebo pasáže, které se týkají jednoho tématu (32).

3.2 Charakteristika zkoumaného souboru

Všechny dotazované ženy byly vybrány prostým záměrným výběrem, je to jedna z variant záměrného výběru. Díky této metodě je možné vybírat mezi potenciálními účastníky výzkumu bez užití dalších specifických metod. Všichni dotazovaní musí s výzkumem souhlasit. Prostý výběr se používá v případech, kdy se nejedná o velký výběrový soubor. Jedinci, kteří patří do základního souboru, jsou snadno dostupní. Cíleně vybíráme a vyhledáváme jedince, kteří splňují předem stanovené kritérium a jsou ochotní spolupracovat (32).

Všechny ženy, které odpovídaly, jsou na rodičovské dovolené, rovněž všechny žijí na malé vsi. Všechny ženy byly ochotné spolupracovat a realizovat tak rozhovor a souhlasily s audiozáznamem i použitím rozhovoru v této práci.

3.3 Realizace výzkumu

V dubnu a květnu 2012 bylo uskutečněno studium literatury, která se vztahuje k tématu a po té následovalo sepsání teoretické části. Výzkum byl proveden během července 2012

Čtyři rozhovory probíhaly za účasti dětí, které si v průběhu hovoru hrály, nebo seděly matce na klíně. U jednoho rozhovoru děti přítomny nebyly. Ženy byly vybrány v okolí Votic a města Sedlec - Prčice z důvodu snazší dostupnosti. Vybrány byly i na základě toho, že je znám osobně. Tedy byla snazší domluva a větší otevřenost při

rozhovoru, než kdybych ženy neznala. Atmosféra byla uvolněná a přátelská. Přesto byla znatelná mírná nervozita, která v průběhu rozhovoru opadla.

4 VÝSLEDKY

4.1 Respondentka č. 1

Respondentkou je žena, které je 35 let, má tři děti, bydlí na malé vsi nedaleko Votic, žije s partnerem, ve vedlejší domě žijí partnerovi rodiče. Na rodičovské dovolené je 14 let. Je vyučená jako švadlena.

Je mi 35 let, jsem na rodičovský dovolený. Mám tři děti, na rodičovský jsem už čtrnáctým rokem, s malou přestávkou - mezi druhým a třetím - ne mezi první a druhou rodičovskou (smích).

Čerpám čtyřletou, vlastně tu nejdelší, a bydlím v malé obci, nevím teda kolik má obyvatel, ale je malinká. Bydlí tady asi 70 lidí. S malýma dětma jsou nás tady asi 4 rodiny. Žiju tady s manželem v rodinném domě.

-Jestli bys mi mohla říct něco, co si myslíš o službách tady u vás pro tebe a tvé děti.

Myslím asi, že služby tady vážnou, je nás tady málo, tak si musíme nějaký program shánět sami. Určitě je nutností mít auto a řidičák, protože strašně, strašně špatný spojení je tady. Vykrývá to vlastně tak, jak ty děti chodí do školy, takže jezdí třikrát za den autobus.

-Takže ty sama „řidičák“ máš? Jezdíš?

Mám už dlouho.

-Takže jsi nezávislá?

Jsem.(ozývá se smích a povídání prostředního dítěte)

Mateřský centrum je tady ve Voticích, asi deset kilometrů odsud. Funguje nevím jak, nebyla jsem tam s dětma. Nemám na to čas, s manželem podnikáme, takže celý dny, tak nějak se věnujeme podnikání, odpoledne jsem doma s dětma, píšeme úkoly, čteme.(chvilka ticha a přemýšlení, respondentka je trochu nervosní z nahrávání)

-A nějaké vyžití pro děti tady ve vaší obci?

V obci... v obci máme hřiště, je tam jeden kolotoč a asi dvě houpačky, klouzačka. Možná docela by bylo dobrý, kdybysme tady měli klubovnu, když prší, abysme se mohli kde scházet a s dětma si tam třeba malovat. Jezdíme jednou za týden tři kilometry do

další vesnice, kde teda s dětma děláme keramiku, malujeme, plácáme tam nějaký věci z papíru, lepíme, aspoň že tak. Jinak...

-Jak to funguje mezi matkami ve vaší vsi, scházíte se, nebo...

Scházíme se, ale je nás tady málo. Scházíme se málokdy, většinou nejsme schopný se mezi sebou domluvit, jak bysme se sešli, že bysme si navzájem třeba děti pohlídali nebo...

-Takže vzájemná výpomoc nefunguje?

V podstatě ne.

-Takže jsi na to sama?

V podstatě sama. (Po chvilce ticha dodává, že s manželem.)

-Co se týká třeba školek pro tvoje děti...

No, školka tady není, máme školku ve Voticích, to je 10 km vzdálený město, kde je přeplněná, paní ředitelka nám nechce děti brát, prostě nemáme trvalý pobyt ve Voticích, tak si máme sami tady zřídit, hlídat si děti navzájem tady spolu, nám vzkázala.

-To je jediné řešení, které vám nabídla?

To je jediný řešení, který nám nabídla, nabídla se, že v srpnu, jestli některý dítě odejde, je ochotna nám některý vzít, ale vzhledem k tomu, že se tam hlásilo tady z celý Neustupovský obce asi 7 dětí, takže je to, jak když plivne do kaluže.

-Teď bysme se mohli podívat na osobní život, jak to teď vypadá teď v té době, co jsi na rodičovský dovolený.

Vypadá to tak, že vlastně veškerý, nebo hodně času trávím s dětma, Veškerý volný čas trávím s dětma. Trošku mi chybí takový to osobní, osobní volno, nemám moc času na sebe, když někam jedu, tak je musím brát sebou, protože nemáme to hlídání. Občas teda vypomůže tchýně, ale taky se jí moc nechce. Vzhledem k tomu, že prodávám v obchodě, tak styk s lidma mám, ale na tý vesnici jsou to většinou starší ženský, s kterýma si člověk nemůže popovídat, o čem by chtěl. S těma jinejma mamčama, to už jsem říkala, se stýkáme málo, třeba jednou za měsíc, že se někde potkáme na tom hřišti nebo zrovna v tom obchodě. Než jsem nastoupila na tu rodičovskou, bydlela jsem ve městě, kde jsme se potkávali, že jo, nebo kamarádila jsem s lidma, se kterýma dneska už se zas tak často

nevidám, vyloženě, když jedu do města, potkám se s nima, nebo... ale že bysme se nějak vídali, scházeli, to ne.

-Stává se ti někdy, že když už si utrhneš nějakou chvíli pro sebe, že bys měla pocit, že šidíš svoje dítě, nebo rodinu?

Tak vzhledem k tomu, že sama pro sebe toho času mám málo, tak v podstatě ani moc ne, (respondentka se směje), to už to většinou spojím tak, že si zajedu ke kadeřnici a za dvě hodiny jsem zpátky. Takže jen takový ty nutný věci a většinou je spojím třeba s cestou do banky nebo...

-Takže vyloženě, že bys měla třeba půl dne jenom pro sebe?

To ne, se mi dlouho nestalo.

-Měla jsi nějaké koníčky, než jsi nastoupila na mateřskou?

Měla jsem, jezdila jsem na kole, hráli jsme tenis, tak jako rekreačně hodně sportu, gymnastiku jsem dělala závodně, cestovala jsem hodně, zvláště po Čechách, protože zahraničí mě nijak nelákalo.

-Změnilo se to nějak po nástupu a odstěhování na vesnici?

Určitě, protože s těma dětma to cestování už tak moc nejde, jednak to vyjde finančně víc, oni rádi se podívají, ale nevydrží nikde dlouho. Na to kolo sednout s malýma dětma moc nejde, protože s nima se moc neujede a je to takový horší. Když už si udělám večer, když usnou, tak třeba pletu nebo si luštím křížovky a většinou u toho usnu. (opět smích)

-Můžu se zeptat, jak to vypadá po finanční stránce teď na rodičovské dovolené, na rozdíl od té doby, dokud jsi byla svobodná nebo bezdětná?

No, určitě těch peněz je míň, protože když vydělávají dva, tak těch peněz je víc. Když jsem teď 4 roky na mateřský, beru 3800, plus přídavky na děti, takže to určitě znát je. Peníze nám stačej, protože manžel prostě umí vydělat, ale jsou to společný peníze. Nemám jako žádný peníze pro sebe, že bych měla vyloženě, abych si mohla dávat někam na stranu a byli to jenom moje peníze. Při rodičovský do práce nechodím, ale pomáhám s tím podnikáním. Vyloženě nejsem závislá na dávkách od státu, ale jak jsem řekla, nejsou to moje peníze.

Že by mi manžel vyčítal, že nevydělávám, to mi nevyčítá, ale vyčítá mi, že někdy zbytečně utrácím, i když to jsou třeba věci pro děti, tak je to zbytečný.

-Kdyby ve vaší obci udělali nějakou službu pro rodiče s dětma, dokázala bys na to ušetřit a chodit tam? Využívat tu službu?

To určitě jo, docela by mi i vyhovovalo, kdyby tam byl nějaký vedoucí, vzal si ty děti, že i třeba s manželem by nám zbylo na sebe víc času, takovýho toho rodinnýho, ne toho pracovního...(odmlčení)

-Takže takovýho toho partnerskýho?

No, asi tak.

-Tak já ti děkuju za rozhovor, v práci to bude všechno uvedené anonymně, takže jestli teda souhlasíš s tím, že to můžu použít do své práce.

Souhlasím.

4.2 Respondentka č. 2

Respondentka č. 2 žije ve vsi (osadě) v okolí Votic. Je jí 27 let, na rodičovské dovolené je 13 měsíců. Má jedno dítě, za dva měsíce se narodí druhé. Čerpá dvouletou variantu rodičovské dovolené. Žije v rodinném domě s manželem. V domě žijí i manželovi rodiče. Respondentka je zdravotní sestra. Před rodičovskou dovolenou pracovala v nemocnici v Praze na chirurgickém oddělení.

-Tohle je rozhovor s respondentkou číslo 2. Rozhovor je anonymní. Souhlasíš s tím, abych rozhovor prezentovala ve svojí bakalářské práci?

Ano. Nemůžu kývat. (dotazovaná se směje)

-Řekni mi tedy něco o sobě, kolik ti je, kolik máš dětí, jak dlouho jsi na rodičovský?

Takže teď je mi 27 let, na mateřský - ne na rodičáku už jsem rok a měsíc, vlastně, co je Pájovi, rok a měsíc, máme jedno dítě, zatím.

-Koukám - druhé je na cestě?

Druhé je na cestě za dva měsíce. Čerpám krátkodobou rodičovskou, na ty dva roky. Bydlíme ani ne v obci, dá se říci, že v osadě, nebo vyloženě na vsi, nedaleko Heřmaniček. (respondentka uvedla i název obce, kde žije, pro zachování anonymity jsem název vynechala z přepisu rozhovoru.) A v naší obci, nebo vesnici, jsme jediný, kdo má děti. Žijeme s partnerem a jeho rodiči.

-Teď bych se třeba zeptala, jaké jsou služby ve vaší obci, nebo okolí, jestli je využíváš, jak se tam dopravuješ, jaká je doprava do vaší vesničky?

No, to je právě složitější, protože v naší obci, tady kde přímo žijeme, tak tady není vůbec nic, protože tady je vlastně dejme tomu 4 baráky plně obydlený a pak jenom jedny Pražáci sem jezdí a to je tak asi všechno. Takže tady není vůbec nic pro matky s dětmi.

Tady máme vlastní hřiště. Nebo vlastně ještě nemáme, teprve budujeme pro naše děti. Jinak v Heřmaničkách je pak dětský hřiště. To taky tak jako všechno. Takže žádná služba tam není. Je tam akorát spojení do větších měst do Prčice nebo do Votic. Kde vyžití pro matky s dětmi to je v podstatě to samé, jenom dětské hřiště.

-Neznáš nějaké mateřské centrum, které by bylo v okolních obcích?

Ve Voticích bylo, tam to zrušili, v Sedlčanech tam to taky upadá. To už je to samý jako do Benešova, nějakých třicet kilometrů.

-Jak se dopravuješ, řídíš? Jezdíš autem?

Doprava jedině autem, kort s dětmi, takže auto, auto, auto... Bez auta to nejde tady.

-Ocenila bys, kdyby nějakou službu pro děti, nějaký hřišťátko nebo cokoli pro dítě tady obec udělala?

No určitě, tady mělo být nové dětské hřiště v Heřmaničkách, ale to asi nebude, protože na to nejsou dotace., takže tím to asi taky hasne, takže jedině až půjde dítě do školky, tak tam si užije víc nějakých hraček, co tam obec nabízí.

Ještě ohledně hlídání dětí, tak to lze u nás jedině tím, že bydlím s manželovou maminkou, tak když se s ní domluví, tak ta mi ráda pohlídá, ale jinak ne.

-Ráda bych se zeptala, jestli máš pocit, že se tvůj život ohledně tebe samý nějak změnil po nástupu na rodičovskou dovolenou.

Určitě se to změnilo, vlastně i tím, že je to první miminko a já jsem takovej tymprlich, takže to všechno se motá kolem prcka- naprosto. Možná až moc dlouhou dobu byl člověk jenom s ním, i když mi spousta- mamka nabízela, ať jim ho tam odvezu na víkend, tak jsem nebyla schopná tu mateřskou šňůru přetrhnout. (na respondentce je vidět, že se hluboce zamýšlí). Takže až teďko toho člověk využívá. (ozývá se oznamovací tón telefonu a je slyšet smích)

-Zažila jsi někdy pocit, že sis udělala čas jen pro sebe, že bys měla výčitky, že šidíš dítě nebo rodinu?

Ze začátku to tak možná bylo. Fakt jako ty první chvílky s prckem. Mě trvalo dva dny, než jsem sešla z baráku dolů, když jsme si přivezli malýho domů, jsem z toho byla úplně hin, že máme dítě. Ted' to člověk fakt člověk potřebuje ten čas pro sebe. Ba naopak, když je krásná a spokojená maminka, tak je krásné a spokojené miminko.

-Máš pocit, že bys byla sociálně izolovaná?

Někdy ano, většinu času trávím doma a potkávám jenom manželovo rodiče.

-Stýkáš se s kamarádkami, se kterými ses stýkala před nástupem na rodičovskou dovolenou?

Stýkám, ale už je to horší, už je to míň často, než bych sama chtěla. Už je to někdy složitější skloubit ten čas, a najít si ten společnej, to místo s tím prckem, protože ho většinou беру sebou nebo tak. (je slyšet oddychování, jak bere na klín syna, který se snaží tahat ji za vlasy a přitom žvatlá)

Jako snažíme se to udržovat, ale už to není zas tak, přece jenom už po tom roce a půl, nebo skoro dvou letech, protože jsem byla na neschopence, kvůli práci. Takže už je to takový těžký.

-Máš teď nějaké koníčky, při kterých bys měla čas jen na sebe?

Mým velkým koníčkem je spánek, ale to není koníček (smích)

-Pocítila jsi nějakou finanční změnu, když jsi nastoupila na rodičovskou dovolenou?

Hm, finanční změna to je, přece jenom je to značný rozdíl proti normálnímu platu, ale já si myslím, že když se člověk naučí, tak se s tím dá krásně vyjít. Zatím. Je také pravda, že taky na druhou stranu mám jen tu dvouletou variantu, což trošku přece jen taky rozdíl oproti tý tříletý. Tak uvidíme. Přijď se zeptat za půl roku. (směje se a syn jí při tom dává do úst sušenku) To bude horší, to budou jiný peníze a víc dětí. (opět smích) Ačkoli manžel má dobrý plat, takže...

-Stalo se ti někdy, že by ti manžel vyčítal, že nechodíš do práce?

Ne, spíš to štve mě samotnou. Že mám jenom tu rodičovskou, a že bych mohla někde něco ještě jako navíc, nějak jako se k něčemu dostat, ale zatím to nevyšlo.

-Zbývají ti třeba nějaké peníze, které bys měla jenom sama pro sebe?

No, to já takhle nemůžu říct, to já vlastně ani nevím. Ale jo, můžu si taky pořídit, co chci, v podstatě, ale jelikož máme společný finance, tak nedokážu říct, jestli to jsou peníze jenom pro mě nebo ne. Je pravda, že poslední dobou, od té doby, co má člověk prcka, tak nechodí do krámu, co by si kupoval pro sebe, ale spíš jde do hračkářství, a do dětských oblečení a spíš tyhle věci se kupují, než aby člověk myslel na sebe.

4.3 Respondentka č. 3

Respondentce je 24 let, žije na vesnici s manželem a s jeho rodiči v rodinném domku. Mají jednu dceru, které jsou tři roky. Respondentka je zdravotní sestra se specializací, pracuje v nemocnici jako sálová sestra.

Hned v začátku rozhovoru se k nám přidá dcera, vyžadující namalování domečku, takže se matka chopí tužky a během hovoru maluje.

Takže - je mi 24 let, současně jsem na mateřský dovolený, mám jednu dceru. (teď se ozývá - namaluj mi domek).

Bydlím v malé obci a rodin s dětmi, o kterých vím, je asi jedna, ale nestýkám se s nima, protože bydlí v Ústí nad Labem, takže sem dojíždějí tak se vidíme jenom při příležitostech, třeba když je pálení čarodějnic. Vidíme se fakt málokdy.

-Takže jste tedy jenom jedna rodina s dítětem?

S malým dítětem jsme tady, aspoň o čem vím, tak sami.

-A žiješ s partnerem?

Žiju s partnerem, manžela mám.

-Jsi schopná se sama dopravovat autem? Máš řidičák? Auto? Nebo se spoléháš jenom na hromadnou dopravu? Jezdí tady něco? Autobusy? Vlaky?

Autobusové spojení tady, není teda tak častý, ale když člověk potřebuje třeba k lékaři tak jako spojení je. V současný teda dojíždím jenom autobusem, nebo nám babička půjčí auto.

-Jsou v tvé obci, nebo blízkém okolí nějaká centra pro matky s dětmi?

V blízkém okolí nejsou, vím v Sedlčanech o mateřským centru, ale s dítětem tam nedojíždíme, nemáme žádný zájmový kroužky, kam bysme dojížděli.

-Nedojíždíte z toho důvodu, protože je to daleko? Nebo protože je to časově nebo finančně náročné?

Spíš z toho, že se tam nemáme jak dostat, spíš jako... kvůli dopravě.

-Myslíš si, že ve městě mají ženský větší možnost stýkat se mezi sebou? Třeba právě v těchto centrech nebo jen tak na pískovišti a podobně?

No, to asi určitě. Tam jsou bytovky vedle sebe, tak je asi větší šance, že se tam matky potkají.

-Máš možnost využít v tvé vsi nějaký hlídání třeba mezi sousedama, rodiče, zaplatit si někoho?

No, určitě babička by nám hlídala, ale sousedky neznám natolik, abych jim svěřila dítě.

-A teď, jestli bys mi řekla, jestli tě naplňuje život na rodičovské dovolené. Tebe osobně, z tvého osobního pohledu, jak se cítíš na rodičovské dovolené?

Dobře, mám radost, líbí se mi být na mateřský (spokojeně se usmívá)

-A máš pocit, že ti při rodičovské něco chybí?

Chybí mi možná kontakt s lidma.

-A cítíš se být sociálně izolovaná?

No, z části určitě, že jo, člověk pečuje o to dítě a nemá tolik čas na to okolí.

-Vídáš se s některýma kamarádama, se kterými ses stýkala před nástupem na rodičovskou dovolenou? Ze školy nebo prostě přátele?

No, stýkám, ale je to hodně málo. Není to tak často.

-Máš pocit, že kvůli péči o dítě nemáš na sebe vůbec žádný čas?

Nemám.

-Stalo se ti někdy, že bys měla třeba výčitky, když to dítě je hodně malý a že sis udělal čas pro sebe a že jsi ten čas nevěnovala dítěti nebo rodině?

Možná někdy to bylo, ale asi mi to tak nepřišlo.

-Máš nějaké koníčky, které jsi dělala před nástupem na rodičovskou a které máš čas dělat i teď?

No tak teď určitě ne (ironický smích). Před mateřskou jsem jezdila na kole a teď to zanedbávám. Věnuju čas rodině.

-Viděla jsi změnu, co se týče finančního zajištění, při přechodu na rodičovskou dovolenou?

No, změnu... Víc jsem šetřila, ale že bysme nějak strádal i- neměla jsem pocit, že bysme strádali.

-Takže teď v té době rodičovský dovolený jsi závislá jen na dávkách od státu nebo pracuješ?

Nepracuju, no vlastně docházela jsem jednou týdně do práce, ale to bylo jen tak na částečný úvazek, na takový přivydělání.

-Stalo se ti někdy, že by ti partner vyčetl, vzhledem k tomu, že jsi na mateřský, že nevyděláváš?

Ne.

-Zbývají ti nějaké peníze, které jsou určeny jenom pro tvoji potřebu, nebo všechno dáváte do rodinné kasy?

Podarilo se mi ušetřit na pračku z mateřský, což beru jako dobrou věc (tváří se hrdě). Že něco zbývá.

-Kdyby se v té obci, kde bydlíš, objevila nějaká služba pro matky s dětmi, zbývali by ti peníze na to, abys jí mohla využívat?

Je to možný, kdyby to nebylo nějak hodně finančně náročný, tak je možný, že by mi něco zbylo.

-A co bys ocenila, kdyby tady ta vaše obec byla ochotna udělat?

Bylo by dobrý, kdyby tady bylo dětský hřiště, to tady docela chybí, že nemají děti, žádný, jakoby vyžití.

- Děkuji za rozhovor.

Není zač.

4.4 Respondentka č. 4

Respondentka žije s manželem v rodinném domě s velkou zahradou. Je jí 30 let, má 6 dětí, je na rodičovské dovolené. Není vyučená, přerušila studium kvůli očekávanému dítěti. Na rodičovské dovolené je 12 let, nyní čerpá tříletou variantu.

- Řekla bys mi něco o sobě?

Je mi 30 let, mám 6 dětí, jsem na rodičovské dovolené. Jsem na ní od té doby, co jsem odešla z učení, takže 12 let. Nyní čerpám po dvakrát už tříletou rodičovskou ehm...variantu. Bydlím v obci (dotazovaná uvedla název obce, pro zachování anonymity jsem název vypustila. Je tu asi 20 obydlých čísel. Je tady asi – asi 4 jsme, nebo 5 rodin s dětmi. A žiju s manželem.

-A stýkáte se nějak vzájemně mezi sebou?

No tak v rámci možností asi jo, ale já to nějak nevyhledávám teda.

-Funguje ve vaší obci hromadná doprava, nebo jste odkázaný na řidičák a auto?

Ne ne ne, je tady autobus, tady funguje velice dobře pro děti. To je jakoby školní, takže děti dojíždějí dobře do škol, ale jinak co se týče kroužků a tak, tak to zachraňuju já s řidičákem.

-Je tady nebo v blízkém okolí nějaké mateřské centrum nebo klub, který bys mohla s dětmi navštěvovat?

Ano, je tady v Sedlčanech, což je od nás 7 kilometrů je centrum Petrklíč. Je to hodně navštěvovaný, ale já jsem ho nikdy ještě nenavštívila. Žádný možnosti jsem tam nevyužila, jen prostě co bylo jednorázový. (přichází dvě nejstarší děvčata a usedají k nám k velkému kulatému stolu)

-Myslíš si, že ženy, které žijí ve městě, že mají větší možnost se mezi sebou vzájemně stýkat?

Myslím si, že dneska už to tak nefunguje, protože většina žen má řidičák a není problém si někam dojet. Takže si myslím, že v tomhle nejsou prostě...

-Máš možnost využít jiného hlídání, abys měla čas i pro sebe?

No, tak jelikož manžel má rodiče už v důchodu, tak není problém, a bydlí tady nějakých dvě stě metrů od nás, tak není problém, aby hlídali chvíli, anebo se pak střídáme s manželem.

-Naplňuje tě život na rodičovský dovolený?

Ano. (přichází další dvě děvčata, mladší usedá matce na klín a stydí se)

-Cítíš se někdy být sociálně izolovaná?

Vůbec ne, vyhovuje mi to.

-Vídáš se s přáteli, s kterými si se stýkali před tím, než jsi měla děti?

Ano, ale spíš už jsem si našla, jiné, protože tohle byli studenti vlastně.

-Měla jsi před rodičovskou nějaký koníčky, který jsi měla ráda a potřebovala jsi n a ně nějaký čas, který teď dělat nemůžeš a ráda bys?

Asi to žádný specifický nebyli, čemu bych se věnovala. Měla jsem ráda sport a ten v podstatě můžu mít i teďko.

-Máš někdy chvíli, kterou bys měla jenom pro sebe, kdy by ses věnovala jenom sama sobě?

Ano, je to hlavně večer, kdy si vezmu knížku, to se nenechám okrást. To je ten koníček.

-Stalo se ti někdy, že bys měla výčitky z toho, že sis udělal chvíli jenom pro sebe, že ses nevěnovala plně dětem?

Ne, výčitky jsem neměla, protože si myslím, že děti nepotřebují 24 hodin denně mámu, ale je potřeba najít efektivní chvíle s nima strávený.

-Pocítila jsi rozdíl ve financích, po tom, co jsi nastoupila na rodičovskou dovolenou? Máš pocit, že žena, která je na mateřský dovolený je na tom finančně hůř?

Já jak jsem šla na mateřskou po studiích, tak to nemůžu nějak posuzovat, ale jelikož manžel ještě hospodaří, takže se oba dva snažíme nějakou tu korunu navíc získat tímhle tím a jinak si myslím, že je to jakoby tlak společnosti ohledně dětí, jako vybavy a tak.

- Pracuješ ještě jinak, nebo jsi čistě živa z těch státních dávek?

No- na zemědělství, protože manžel je zaměstnaný a při tom oba dva jako podnikáme.

-Stává se ti někdy, že by ti manžel vyčetl, že nevyděláváš?

Asi se mi to nestalo, jak tak nějak oba dva zemědělčíme.

-Zbývají ti někdy peníze, které by byly určený jenom pro tebe?

No, záleží, na co bych to chtěla, jakoby využít, ale myslím si, že kdyby to bylo opravdu něco, co bych vyloženě chtěla hodně a nebylo by to vyloženě přes nějakou horoucí cenu, tak si myslím, že není problém asi.

-Kdyby ve vaší obci se objevila nějaká nová služba pro matky s dětma, zbývali by ti peníze na to, abys ji mohla využívat?

No, říkám, záleží na tom, jak to bude pro mě důležitý. Pokud to bude důležitý, tak ukrojíme někde jinde a dáme to na to.

-Co si myslíš třeba, že by tady obec mohla pro vás udělat, jako pro rodinu s dětmi?
Chybí tady něco?

Já si myslím, že jsem jakoby ted'ko spokojená, tady dělali dětský hřiště ted'ko, dělají tady dětský dny a ve vedlejší vesnici, pod kterou vlastně spadáme jako obec, tak tam funguje i tancování a takže řekla bych, že tady toho je dost.

-Dobře, děkuju za rozhovor.

No...

4.5 Respondentka č. 5

Respondentka č. 5 žije s přítelem ve starším rodinném domku. Je jí 35 let, má tři děti. Není vyučená, na rodičovské dovolené je devátým rokem. Nepracuje, přítel také ne. Nyní čerpá čtyřletou variantu.

-Souhlasíš s tím, abych náš rozhovor použila ve svojí bakalářské práci?

Jo souhlasím, tak kvůli tomu tady jsme, ne?

-Dobře, a... rozhovor je tedy anonymní, nemusíš se bát. Že bych někde řekla, žeš to byla zrovna ty.

Dobře.

-Tak - řekla bys mi něco o sobě? Třeba kolik ti je, jak dlouho jsi na rodičáku, kolik máš dětí a tak něco?

Je mi 35 let, takže to nejlepší už mám za sebou, před sebou nic. Mám tři děti, nejmladšímu jsou dva, nejstaršímu osm, tomu prostřednímu je pět let. Ted' jsem na mateřský, vlastně, devátým rokem.

-Takže myslíš na rodičáku?

No, na rodičáku, no.

-Proč máš pocit, že už máš to nejlepší za sebou?

Tak je mi 35 let a v životě jsem nic nezažila a pochybuju, že ještě něco hezkýho zažiju.

-Jaký typ ted' čerpáš rodičáku?

Ted'ko čerpám ten čtyřletej, to jsem čerpala i s dětma před tím. Dlouho jsem nemohla sehnat práci žádnou, nikde mě nechtěli zaměstnat. Nedodělala jsem školu a teď mě nikde nechtějí vzít. Tu školu už si nikdy nedodělám.

-Co jsi dělala za školu?

Dělala jsem cukrářku.

-A bydlíš v jak velký vesnici?

Malá vesnice, jsme tady akorát tři rodiny, jsem tady sama s dětma.

Více méně se spolu ani nebavíme pořádně. Akorát, že se pozdravíme někde na ulici.

-Takže se s nikým nestýkáš?

Tady s nikým.

-A nějaká kamarádka vůbec není tady?

Občas přijedou známí přitele, ale to je jenom jednou za čas.

-Takže, říkala jsi přitele, přitele máš nebo jenom partnera?

Mám jenom partnera, je to vlastně otec toho posledního dítěte.

-Aha, a ti partneři jako před tím, vlastně otcové těch prvních dětí?

S těma se vůbec nevidám. Ani o děti nemají zájem. Peníze pošlou, jenom když jim to vyjde, takže moc to taky není.

-Pomáhají ti nějak?

Ne, vůbec.

-A co rodiče těch otců, jako babičky, dědové?

Od toho prvního dítěte to ani nevěděj, vlastně.

-Tak teď bych se tě třeba zeptala, jestli máš auto, jestli řídíš, jestli máš řidičák, nebo jestli tvůj partner.

Já řidičák mám a přítelovi ho sebrali. Máme sice tady na dvoře starýho favorita, ale neprošel technickou. A s těma penězma co máme, se na opravu prostě ušetřit nedá.

-Takže nejste schopný se dopravovat autem?

V žádným případě.

-Jak teda se dopravujete? Máte tady nějaký spoje? Autobusový, vlakový?

Autobus jezdí z vedlejší vesnice, to je asi dva kilometry, takže když potřebuju někam nakoupit nebo s dětma k doktorovi, tak musím támhle dva kilometry do vedlejší vesnice

a to jsou vždycky přípravy na hodinu, než je někam dostanu a přítel věčně nemá čas, takže mi s nima ani nepomůže. Není to jednoduchý prostě (Dotazovaná je smutná a já mám pocit, že se brzy rozpláče. Podávám jí papírový kapesník).

-Takže starší syn chodí na autobus sám do školy? (Rozkašlala jsem se, respondentka si připaluje další cigaretu a dopíjí pivo z lahve.)

Starší syn, vlastně, co už chodí do druhý třídy, ten jezdí autobusem, tak musí vždycky prostě každý ráno vstávat dřív, aby se tam dostal. Je to hrozný, v zimě se o něj bojím, že jo.

-Takže máš o něj strach, aby se mu něco nestalo...

-Znáš tady v tý obci, kde bydlíš, nebo - nějaký centra pro matky s dětmi, který bys mohla využívat?

Tady nic není a do nejbližšího jako většího města je to dvacet kilometrů, tam se moc nedostanu, jenom když potřebuju s dětma k doktorovi nebo na nějaký nákup, ale na nějaký větší zdržování tam to prostě není. Stejně tady jako nikoho neznám, koho bych se zeptala.

-Bydlíš tady dlouho?

No tady jsme teďko vlastně třetím rokem.

-A ještě tady nikoho neznáš?

Tady prostě- já jsem tady jediná s dětma a ty lidi se s náma moc nebavěj, vlastně přítel tady pochází z týhle vesnice a vlastně tady nemá dobrou pověst.

-Je tady nějaký využití v tý tvójí obci pro tebe a pro tvoje děti?

Máme vlastně takovej starší domek se zahradou, takže ty děti si hrajou na dvoře a víceméně dělám doma nějaký věci.

-Takže žádná služba tady pro vás není?

Tady nic není.

-Myslíš si třeba, že ženy žijící ve městě mají větší možnost se mezi sebou stýkat?

Určitě, mají tam známý a je tam vlastně víc lidí, se kterýma se bavěj. Když jsme tady tři rodiny, teď vlastně ty druhý dvě rodiny se s náma nebavěj, tak s kým se mám bavit.

V tom městě je přece jenom víc lidí, a když choděj do nějakých tady těch center tak se můžou stýkat vlastně. Ty děti ve škole se spolu bavěj a ty rodiče se potom taky můžou

někdy sejít. Je přece jenom i víc kam zajít. Kam já tady můžu ve vesnici zajít, tady není ani hospoda. Ta je taky vlastně v tý vedlejší vesnici a copak můžu nechat děti doma?

-A tam nemáš žádnou kamarádku v tý vedlejší vesnici?

Nemám, já tam moc nechodím.

-Máš možnost využít nějaký jiný hlídání? Nějakýho souseda, kamaráda, rodiče nebo zaplatit si někoho?

Tady nic moc není, naši ještě pracujou, takže taky nemaj moc času a o víkendu se snaží něco udělat na baráku, protože maj taky starší barák, tak se snažej to dávat furt dohromady, to je furt co dělat a nemaj čas na to, aby hlídali děti. Občas když, jako, mi měla končit mateřská a snažila jsem se sehnat nějakou práci, tak třeba na nějaký ty dvě, tři hodinky, mi je pohlídali, když jsem běhala po úřadech a stejně jsem nic nesehnala.

-A sourozence nemáš, že by ti pomohli?

Mám ségru, ale ta bydlí daleko a s tou se vůbec nevidám.

-Chybí ti teda ve vsi něco, co bys jako ocenila, kdyby ta obec udělala?

No hlavně, když tady prostě žádný děti nejsou, no... Kdyby tady bylo víc dětí, tak si maj aspoň s kým hrát. (Dotazovaná je opět smutná, vypadá, že se rozpláče.) Takhle si můžou hrát akorát mezi sebou.

-A z těch služeb, co bys třeba využila, kdyby udělali? Hřiště, klubovna, nějaký kroužek?

Určitě, kdyby tady bylo něco, kam ty děti můžu dát aspoň na hodinku odpoledne tak i pro ně, že jo, co takhle oni mají. Tady si hrajou akorát na dvoře a nic nemaj. Kluk ten jezdí do školy, ale ze školy zase musí domu, protože mu potom žádný jinej autobus už nejede. Je to problém.

-Tak jestli můžu, tak bych se podívala na tvůj osobní život.

-Kde máš děti teďko, že tady nejsou slyšet?

Malej spí a ty dvě starší šli s přítelem do tý vedlejší vesnice na nějaký menší nákup, jen pečivo a to bude na dlouho, protože oni se stavěj v hospodě za kamarádama a to je... vždycky když něco potřebuju, tak se vrátí za dvě hodiny.

-A nevádí ti to, že takhle vodí děti za kamarádama do hospody?

Já jsem ráda, že aspoň o ty děti má takhle zájem, když nejsou jeho.

-Naplnuje tě celkově pobyt na rodičovský dovolený? Jakej z toho máš pocit?

Já teda nechápu, proč se tomu říká dovolená, protože, že bych si za těch devět let nějak odpočinula, to se říct nedá. Od rána do večera okolo dětí a pořád něco. Na chlapy mám smůlu a tady ten je první, kterej aspoň o ty děti má zájem. I když práci nemá a většinu času tráví v hospodě. A když po něm něco chci, tak je to špatný, protože já jsem celý den doma, že jo a že von támhle sedí v hospodě, to je v pořádku.

-A máš pocit, že ti na rodičovský něco chybí?

Celkově nějaký pořádný zázemí, lidi okolo sebe nemám. Jsem tu na všechno sama.

-Takže nějaká pomoc nebo...

No určitě, kdyby tady bylo něco hlavně pro ty děti, tady nic není. (smutek.)

-Cítíš se někdy být sociálně izolovaná?

Když jsem tady sama na vesnici, nikdo tady není, s přítelem s tím prohodíme občas pár vět, ale víceméně se u toho ještě stihnem pohádat, že něco není udělaný, nebo na něco nemáme a představovali bysme si to celkově jinak. No, ale prostě v naší situaci to prostě jinak nejde.

-Jsi spokojená se svým životem tak, jak ho vedeš? Tak jak ho teďko prožíváš?

No, určitě ne, pořád si vyčítám, že jsem nedodělala tu školu, v tý době mi to bylo jedno, že jo, jsem si říkala, že ten život prostě nějak půjde, a že se zvládne a teď si to furt vyčítám, že jsem trochu víc nezabrala a nedodělala jsem tu školu. Práci jsem za celý život nesehnala a bojím se toho, že až mi teď skončí mateřská- nebo rodičovská, takže zase nic neseženu a co budu dělat. (stále se tváří smutně a vypadá dost sklesle)

-Nenapadl tě třeba nějaký rekvalifikační kurz nebo nenabídli ti na pracáku něco už někdy?

No zatím nabízeli, když já na to moc nejsem, se bojím, že bych to nezvládla, že bych se to nenaučila. Hlavně teď na to není ani čas, nemá mi kdo pohlídat děti, tak jak můžu chodit do nějakýho kursu.

-Máš nějaký kamarády nebo vídáš se s kamarádama, který měla, než jsi nastoupila na rodičák?

Jsem ani dřív moc kamarádů neměla, ve škole mi to moc nešlo, tak se se mnou nikdo moc nebavil. Hlavně jsem na to kašlala, ani jsem do tý školy moc nechodila a teďko

vlastně, když přijedou ty známí toho přítele, tak občas s nima něco prohodíme, ale jako kamarádství bych to asi neoznačovala.

-Stalo se ti někdy, že bys měla pocit, když si uděláš chvilku pro sebe, že tím zanedbáváš svoje děti, že bys měla výčitky?

Já si pro sebe moc času nedělám, musím je teda pochválit, že děti jsou šikovný, že opravdu vypadnou na ten dvůr a hrajou si a nepotřebujou mě k tomu, na druhou stranu mě zas mrzí, že mi doma nepomůžou, že jo, ten starší, tomu už je osm, taky by mi mohl doma s něčím pomoci. A zase pohlídá ty děti, tak zas takhle mi pomůže, takže když mám hotovo, tak si udělám to kafe, sednu si s ním a zapálím si u toho a zas nechci kouřit moc před dětma.

-Kouříš doma, nebo chodíš ven?

Chodím ven, akorát když už večer děti spí, tak si občas zapálím v kuchyni. Samotnou mě to štve, že kouřím, že jo. Vím, že to je na úkor celý rodiny, ale to je prostě jediný, co já mám.

-Měla jsi nějaký koníčky, než jsi šla na rodičák?

Mě nikdy nějak moc nic nebavilo, sem se spíš tak jako poflakovala, teď si občas něco přečtu, ale...no nic moc, no. Spíš se snažím s těma dětma.

-Co třeba s nima děláš ráda?

Snažím se je učit nějaký hry, takhle co máme spíš ještě po mně, klasický člověče, nezlob se nebo nějaký karty. S malým se učím do školy, on je teda šikovnej, on to většinou zvládá sám, ale občas taky s něčím potřebuje pomoci. Vlastně to druhý za chvíli taky půjde do školy a neumím si to nějak moc představit, jak to budu zvládat, když nebudu mít pořád práci.

-Teď jsou prázdniny – ehm, měli jste nějakou dovolenou? Nebo jste se někam dojezdili podívat?

Vlastně jak jsme bez auta, tak to ani pořádně nikam nejde se dostat. Jsem říkala, přítel moc jako zájem o ty věci nemá a spíš za kamarádama a občas, že ty děti, ale jako abychom někam jeli, to se mu moc nechce a sama se třema dětma... Nehledě na to, že mi na to ani nezbejvá, že jo. V dnešní době někam jet, to je minimálně tisíc korun a to prostě se nedá z toho rozpočtu našeho.

-Baví tě péče o děti?

Jo, jako já bych děti za nic nevyměnila. Oni jsou zlatý a štve mě to, že jim nemůžu dát trochu víc. Já jsem teda jako dítě taky nic neměla, ale určitě jsem měla víc, než mají oni teď. Mrzí mě to, a bojím se, kdy oni si toho jako začnou všimnout, že... vlastně ten jeden už chodí do školy, tak to vidí u těch dětí, co ty děti mají, teď přijde po prázdninách a všichni budou říkat, kde byli a on nebude mít co říct, že jo.

-Co třeba školní vybavení?

To je tak poměrně jako problém. To je teda jediný, s čím mi naši jako pomáhají, že malému vlastně jako do školy koupí. Tašku mu koupili, nějaký penál, občas, když je něco potřeba, přidají něco na ten výlet, protože teď furt jezdějí se školou na výlety, tak... za nás to nebylo, za nás se jelo jednou tadyhle někam. Teďko oni furt jezdějí, stojí to peníze a to jako naši se snaží pomoci, že dají klukovi na výlet.

-Jak tak jako celkově pro ty děti to finančně zvládáte, co se týče oblečení...nebo kupujete všechno, nebo se vám povede, že vám někdo něco věnuje?

No, tak hodně jako... vlastně mamka, co chodí do práce, tak tam jako má hodně kamarádek a ty kamarádky, že jí jako přinesli třeba po vnučatech něco, nebo už jim je to malý, tak od mamky máme a občas i ty známí toho přítele něco přivezou.

-Pocítila rodina nedostatek financí po tom, co jsi odešla na rodičovskou dovolenou?

No já jsem vlastně před tím nikdy nepracovala, takže žádná velká změna to nebyla.

-Stačí vaší rodině peníze teď?

Tak- žijeme s koruny do koruny. Je to bída, taky ne vždycky to vyjde...

-A co pak, když to nevyjde?

Ten přítel, vlastně, jak chodí do hospody, tak tam má známý, tak občas někdo z těch známých, že mu třeba půjčí.

-Není to takovej bludnej kruh?

Je no, protože vlastně pak přijdou peníze a musíme to vrátit.

-Kolik ty teda bereš teď ten rodičák? Máte nějaký jiný příjmy?

Já beru tři osm, přítel ten má nějaký příspěvky z pracáku.

-Takže jinak nepracuješ? Jste závislý na dávkách od státu? Ještě nějaký jiný dávky pobíráš?

Něco na děti mi dávaj, něco vlastně tady na bydlení, tak jako taky mě to štve, já bych si chtěla něco přivydělat a ani není kdy, já nemám ty děti kam dát a kdy si mám přivydělat? Není, kdo by mi je pohlídal. Přítel taky nepracuje, ten ani nemá snahu něco sehnat, ten akorát si tadyhle jde sednout do hospody s kamarádama, ale že nemá práci, to ho neštve, s tím nic nedělá...

-Vyčítá ti někdy partner, že nechodíš do práce, že nevyděláváš?

No, tak jako, že nechodim do práce, spíš doma jako doma, že nic nedělám. Že když přijde, že je tady bordel. To jsou prostě děti, no, já můžu z jedny strany uklízet a z jedny strany dělaj bordel. Poslouchám furt, že tady nic nedělám. Bych taky byla ráda, kdyby tady na tom baráku něco udělal, taky se nesnaží... Nemá žádnou snahu něco udělat.

-Mluvíte o tom?

Ze začátku jsem se snažila, ale vždycky to skončilo hádkou, tak teď už tak nějak moc neřeším.

-Přijde ti tenhle život, jakoby, perspektivní?

Přijde mi, že to zůstalo na nějakým určitým bodě a na tom se to prostě drží. Furt si říkám, že je to lepší, než na ty děti být sama, vždyť já bych ani vlastně neměla kam jít, tohle je přítel barák a já bych ani s těma dětma neměla kam jít.

Takže, připouštíš, že bys možná byla radši bez něj, když ti takhle nepomáhá?

To zas ne, on má zájem o ty děti a vím, že je má svým způsobem rád. Oni ho mají taky rádi. Ten osmiletý, že jo, je to kluk, potřebuje nějaký mužskej vzor.

-Zbývají ti nějaký peníze jenom pro tebe, nebo všechny peníze dáváte do jedny kasy?

Já předávám všechno do té kasy, já víceméně nic nepotřebuju, akorát teda ty cigára, že si koupím. Jinak jako nic pro sebe nepotřebuju, nikam nejdu, nikam nechodím, tak na co bych ty peníze potřebovala.

-Tohle je možná hloupá otázka. Kdyby si v tvójí obci objevila nějaká nová služba pro matky s dětmi, zbývali by ti peníze na její využívání?

Z toho rozpočtu by mi prostě nic nezbylo, no. To by muselo být prostě jenom něco, co je zadarmo. Kdyby tady byly nějaký rodiny. Vždyť by to nemuselo být něco velkého, jenom prostě si někam jít sednout, kde ty děti si hrajou mezi sebou a ty mámy si popovídají a nic závratného by to být nemuselo.

-Malýmu, jsi říkala, že jsou dva roky. Už ses rozhlížela takhle po nějaké práci? Já vím, že končíš ještě až za dva, ale jestli nějaký kontakty už sháníš...

No, tak nějak, když jezdím takhle nakupovat, tak většinou u těch supermarketů jsou různé ty nabídky a tak jako koukám, jestli tam něco není. Zatím jako žádné nabídky nejsou. Většinou to je něco brigádně, že jo. Když nemám kam dát děti, tak jak můžu jít na brigádu. Ještě jsem se zapomněla zeptat, nechceš něco k pití?

-Tak asi...

Pivo?

-Pivo ne, já řídím, tak asi jenom vodu. Tak jo, já ti děkuju za rozhovor a přeju hodně štěstí do budoucna.

Tak děkuju.

4.1 Shrnutí výsledků

Pokud je žena na rodičovské dovolené sociálně izolovaná, ztrácí kontakty s přáteli a po skončení může mít problém zařadit se do běžného pracovního procesu a navazovat nové kontakty. I proto jsem se zajímala o kvalitu života, kterou je důležité posuzovat jak v osobní rovině, tak i z širšího pohledu (18). Mě zajímalo, jestli jsou nebo nejsou uspokojeny některé z potřeb každého člověka. Hlavně co se týče oblasti kvality života v dosahování životních cílů a prožívání

Rodičovská dovolená je taktéž překážkou v práci. Rodič má na výběr několik možností, jak čerpat rodičovský příspěvek. Může si vybrat z několika variant, které jsou uvedeny v zákoně 117/ 1995 Sb. (52). Všechny dotazované ženy jsou na rodičovské dovolené a pobírají některý z typů rodičovského příspěvku. Z dotazovaných respondentek čerpá dvouletou variantu pouze jedna respondentka. Tříletou variantu čerpají dotazované č. 3 a č. 4 a čtyřletou variantu čerpá dotazovaná č. 1 a č. 5.

Jedním z kritérií výběru bylo, že dotazované žijí na venkově, v malé vesnici. Venkov je síť malých obydlí s velkým množstvím krajiny (4). Zajímala jsem se o to, jak se jim na vesnici žije, jestli mají dostatečný prostor a možnosti pro vyžití svých dětí, jestli funguje infrastruktura.

Všechny rozhovory byly předem telefonicky domluvené. Mezi vyprávěním bylo nutné pokládat doplňující otázky, které jsem rozdělila do čtyř okruhů. Povídání bylo uvolněné a spontánní, ačkoli v počátcích vládla mírná nervozita, která záhy opadla.

Věk dotazovaných žen se pohybuje mezi 24 a 35 roky. Respondentka č. 1 má tři děti, respondentka č. 2 má jedno dítě a druhé se za dva měsíce narodí. Respondentka č. 3 má jedno dítě, respondentka č. 4 má šest dětí a respondentka č. 5 má děti tři.

Zachování kontaktů při rodičovské dovolené je velice důležité. Neztratit prostor pro své názory a občas tak i vypnout od péče o dítě, získat nové síly a hlavně obzory. Zjistit nové informace i ohledně zaměstnání po skončení rodičovské dovolené, neztratit kontakty s přáteli nebo kolegy ze zaměstnání.

Všechny rozhovory probíhaly v přirozeném prostředí dotazovaných. Při prvních čtyřech rozhovorech jsem se cítila dobře, dotazované odpovídali klidně, mírná nervozita

byla znatelná jen v počátku rozhovoru. Povídání také zpříjemnila káva a příjemná atmosféra domova. U páté dotazované mě překvapil nepořádek, který vládl bytu. V bytě byl cítit cigaretový kouř a na stole stály prázdné láhve od piva. Jedna nedopitá. Při rozhovoru vládla ponurá atmosféra, při které jsem se necítila dobře ani uvolněně. V příjemné náladě nebyla ani dotazovaná, vypadala velice smutně a potažmo i zanedbaně.

Identifikační údaje

V této části jsem se dotazovaných ptala na věk, zvolenou délku rodičovské dovolené, jestli v jejich obci je ještě další rodina s dětmi.

Respondentka č. 1 uvádí, že jí je 35 let a současně je na rodičovské dovolené. Žije s manželem v rodinném domě, má tři děti. Na rodičovské dovolené je s malou přestávkou čtrnáctým rokem. *„Čerpám čtyřletou, vlastně tu nejdelší, a bydlím v malé obci, nevím teda kolik má obyvatel, ale je malinká. Bydlí tady asi 70 lidí. S malými dětma jsou nás tady asi 4 rodiny.“*

Respondentka č. 2 žije v malé obci s manželem a jeho rodiči. Odpovídá: *„Čerpám krátkodobou rodičovskou, na ty dva roky. Bydlíme ani ne v obci, dá se říci, že v osadě, nebo vyloženě na vsi, nedaleko Heřmaniček. A v naší obci, nebo vesnici, jsme jediný, kdo má děti. Žijeme s partnerem a jeho rodiči.“*

Respondentka č. 3 bydlí v malé obci s manželem a jeho rodiči v rodinném domku. Má jedno dítě. Nyní čerpá rodičovskou dovolenou, má tříletou dceru. *„Bydlím v malé obci a rodin s dětmi, o kterých vím, je asi jedna, ale nestýkám se s nima, protože bydlí v Ústí nad Labem, takže sem dojíždějí tak se vidíme jenom při příležitostech, třeba když je pálení čarodějnic. Vidíme se fakt málokdy.“*

Respondentka č. 4 žije s manželem a šesti dětmi v rodinném domku s velkou zahradou. Uvádí: *„Je mi 30 let, mám 6 dětí, jsem na rodičovské dovolené. Jsem na ní od té doby, co jsem odešla z učení, takže 12 let. Nyní čerpám po dvakrát už tříletou rodičovskou ehm...variantu. Bydlím v obci (dotazovaná uvedla název obce, pro zachování anonymity jsem název vypustila). Je tu asi 20 obydlených čísel. Je tady asi – asi 4 jsme, nebo 5 rodin s dětmi. A žiju s manželem.“*

Respondentka č. 5 žije s přítelem ve starším rodinném domku. Má tři děti. *„Je mi 35 let, takže to nejlepší už mám za sebou, před sebou nic. Mám tři děti, nejmladšímu jsou dva, nejstaršímu osm, tomu prostřednímu je pět let. Teď jsem na mateřský, vlastně, devátým rokem.“* *„Teďko čerpám ten čtyřletej, to jsem čerpala i s dětma před tím“*. Na otázku v jak velké vesnici žije, odpovídá: *„Malá vesnice, jsme tady akorát tři rodiny, jsem tady sama s dětma.“*

Všechny dotazované tedy žijí na malé vesnici, kde je málo rodin s malými dětmi, případně jsou jediná rodina s dětmi ve vsi. Všechny čerpají rodičovskou dovolenou (některé říkají mateřskou, ačkoli čerpají rodičovskou dovolenou). Všechny mají děti. První čtyři dotazované jsou vdané. Poslední dotazovaná žije s partnerem, oddáni nejsou.

Služby pro matky s dětmi

Zajímala jsem se o to, jestli mají možnost se stýkat s ostatními ženami - matkami a jestli v jejich obci vůbec nějaké jsou.

Respondentka č. 1 odpovídá, že v jejich obci jsou asi čtyři rodiny. Říká také, že si myslí, že je jich málo, schází se málokdy. Vážne domluva. *„Scházíme se, ale je nás tady málo. Scházíme se málokdy, většinou nejsme schopný se mezi sebou domluvit, jak bysme se sešli, že bysme si navzájem třeba děti pohlídali nebo...“*

Respondentka č. 2 odpovídá, že jsou jediní, kdo na jejich vesnici má děti. *„No, to je právě složitější, protože v naší obci, tady kde přímo žijeme, tak tady není vůbec nic, protože tady je vlastně dejme tomu 4 baráky plně obydlený a pak jenom jedny Pražáci sem jezdí a to je tak asi všechno.“*

Dotazovaná č. 3. uvádí, že v jejich vesnici jsou jediní, kdo má děti. Jedna rodina do jejich vsi dojíždí při různých příležitostech. To je jediná doba, kdy se vidají. *„Bydlím v malé obci a rodin s dětmi, o kterých vím, je asi jedna, ale nestýkám se s nima, protože bydlí v Ústí nad Labem, takže sem dojíždějí tak se vidíme jenom při příležitostech, třeba když je pálení čarodějnic.“* Dále říká: *„Vidíme se fakt málokdy. S malým dítětem jsme tady, aspoň o čem vím, tak sami.“*

Respondentka č. 4 uvádí, že v jejich vsi žije čtyři nebo pět rodin s dětmi, že mají možnost se v rámci možností stýkat, ale že to nijak nevyhledává. *„No tak v rámci možností asi jo, ale já to nějak nevyhledávám teda.“*

Respondentka č. 5 říká, že v jejich vesnici jsou jediní s dětmi, že se stejně s nikým nestýkají. Že se s nimi v obci nikdo nebaví. Z vesnice, kde nyní bydlí, pochází její přítel a ten prý neměl dobrou pověst. *„Více méně se spolu ani nebavíme pořádně. Akorát, že se pozdravíme někde na ulici.“* Na otázku, jestli se s někým stýká, odpovídá: *„Tady s nikým.“*

Dvě dotazované uvedly, že v jejich obci jsou ještě jiné rodiny s dětmi, ale jedna dotazovaná se stýká s ostatními velmi málo, druhá naopak nevyhledává takovéto kontakty. Tři dotazované uvedly, že v jejich obci jsou jediní, kdo mají děti.

Dále mě zajímalo, jestli v jejich obci funguje dopravní obsluha, ať už autobusové nebo vlakové spojení. Z vlastní zkušenosti vím, že autobusové spoje v takto malých vsích fungují spíše „školní“ autobusy. Jezdí tedy tak, aby se děti dostali do školy a ze školy. Matky s dětmi jsou tedy odkázány na osobní dopravu autem. Není tedy dnes na škodu mít na vesnici auto, v lepším případě dvě - vezmeme-li v potaz to, že partner z takto malé obce dojíždí za prací. Dále jsem se ptala, jestli jsou v jejich obci nějaké služby pro matky s dětmi, nebo jaké služby by ocenily, kdyby u nich byly. Ptala jsem se také, jestli jim také chybí něco v obci, kde žijí. Dotazované odpovídaly takto:

Respondentka č. 1 odpovídá, že autobus do jejich vsi jede třikrát denně. Jinak je odkázaná na osobní dopravu. Říká, že řidičák má již dlouho a že je v tomto směru nezávislá.

Respondentka č. 2 jsem se dozvěděla, že do jejich vesnic autobus ani vlak nejedí žádný a že jsou odkázáni jen na dopravu autem. Říká: *„Doprava jedině autem, kort s dětmi, takže auto, auto, auto... Bez auta to nejde tady.“*

Respondentka č. 3 odpovídá, že: *„Autobusové spojení tady, není teda tak častý, ale když člověk potřebuje třeba k lékaři tak jako spojení je. V současný teda dojíždím jenom autobusem, nebo nám babička půjčí auto.“*

Respondentka č. 4 na dotaz, jestli v obci funguje autobusová doprava nebo jestli je odkázaná na auto, odpovídá: *„Ne ne ne, je tady autobus, tady funguje velice dobře“*

pro děti. To je jakoby školní, takže děti dojíždějí dobře do škol, ale jinak co se týče kroužků a tak, tak to zachraňuju já s řidičákem.“

Respondentka č. 5 na tento dotaz říká: *„Já řidičák mám a přítelovi ho sebrali. Máme sice tady na dvoře starýho favorita, ale neprošel technickou. A s těma penězma co máme, se na opravu prostě ušetřit nedá.“* Dále uvádí, že autobus jezdí z vedlejší vesnice, která je dva kilometry vzdálená. *„Starší syn, vlastně, co už chodí do druhý třídy, ten jezdí autobusem, tak musí vždycky prostě každý ráno vstávat dřív, aby se tam dostal. Je to hrozný, v zimě se o něj bojím, že jo.“*

Na dotaz o autobusové dopravě uvedly tři dotazované, že do jejich vesnice autobus jezdí, ale ne dostatečně, dvě uvedly, že k nim autobus nejezdí žádný. Čtyři respondentky uvedly, že auto je u nich nezbytnou nutností. Pouze pátá respondentka uvedla, že ačkoli k nim autobus nejezdí, nemohou se dopravovat autem, protože není ve funkčním stavu. Chodí tedy na autobus do vedlejší vesnice.

Důležitou částí života na rodičovské dovolené je i možnost vyžití matek s dětmi. Existují mateřská centra. Ta mohou být důležitá pro sociální zapojení matek. Mohou jim pomoci zvýšit sebevědomí, kdy jako členky nebo zakladatelky jsou nucené spolupracovat s úřady a jednat s jinými lidmi. To jim napomáhá k rozšíření vědomostí a znalostí, což jim může pomoci při hledání zaměstnání. Také pocit užitečnosti je velice důležitý (38).

V rozhovoru jsem se zajímala také o to, jestli znají ženy nějaká mateřská centra ve své vesnici nebo blízkém okolí, jaké mají ve své obci služby a jestli je využívají.

Respondentka č. 1 uvádí, že zná mateřské centrum asi 10 km od bydliště, ale zase nemá čas. Říká: *„Mateřský centrum je tady ve Voticích, asi deset kilometrů odsud. Funguje nevím jak, nebyla jsem tam s dětma. Nemám na to čas, s manželem podnikáme, takže celý dny, tak nějak se věnujeme podnikání, odpoledne jsem doma s dětma, píšeme úkoly, čteme.“* Dále by ocenila, kdyby obec nechala vystavět nějakou klubovnu, kde by se mohli všichni scházet. Jediné co u nich mají, je staré hřiště, kde je jeden kolotoč a dvě klouzačky.

Respondentka č. 2 odpovídá, že v jejich vsi není pro děti vůbec nic. Na dotaz, jestli zná nějaké centrum, říká: *„Ve Voticích bylo, tam to zrušili, v Sedlčanech tam to*

taky upadá. To už je to samý jako do Benešova, nějakých třicet kilometrů.“ Dále říká, že u nich není ani žádné hřiště, že pomalu sami budují hřiště na dvoře pro svoje děti.

Respondentka č. 3 uvádí, že v blízkém okolí žádné centrum pro matky s dětmi nejsou, ale ví o jednom centru ve vzdálenějším městě. Zároveň říká, že by ocenila, kdyby obec nechala udělat alespoň nějaké hřiště.

Respondentka č. 4 na dotaz odpovídá, že zná centrum nedaleko bydliště, ale že jeho služby spíše nevyužívá, pouze jednorázové větší akce. *„Ano, je tady v Sedlčanech, což je od nás 7 kilometrů je centrum Petrklíč. Je to hodně navštěvovaný, ale já jsem ho nikdy ještě nenavštívila. Žádný možnosti jsem tam nevyužila, jen prostě co bylo jednorázový.“* Dále uvádí, že je spokojená, že v jejich obci nyní udělala obec nové hřiště, jak v jejich vsi tak i ve vedlejší, a že tam funguje i kroužek tancování.

Respondentka č. 5 na tento dotaz odpovídá, že v jejich obci ani v nejbližším okolí žádné služby. Říká: *„Tady nic není a do nejbližšího jako většího města je to dvacet kilometrů, tam se moc nedostanu, jenom když potřebuju s dětma k doktorovi nebo na nějaký nákup, ale na nějaký větší zdržování tam to prostě není. Stejně tady jako nikoho neznám, koho bych se zeptala.“* Zároveň dodává, že by ocenila, kdyby obec udělala něco, kam by odpoledne mohla dát na hodinu děti.

Jak vyplynulo z rozhovorů, tak i z vlastní zkušenosti - různých center pro matky je málo. Alespoň pro matky žijící na vesnici či osadě. Pokud chce matka využívat takovou službu, musí se za ní dopravit do většího města. Otázkou je, jestli starost s náklady a dopravou nepřevýší radost ze služby a neruší tak celkový efekt. Jak dotazované uvedli, centra jsou daleko, pouze ve větších městech. Vystává opět problém s dopravou, či financemi. Pouze jedna dotazovaná uvedla, že zná centrum i jeho služby, ale využívá pouze některé akce.

Osobní život

V mé práci mě také zajímalo, jestli se ženy, které jsou na rodičovské dovolené a žijí na malé vesnici, cítí být sociálně izolované. Za sociální izolaci můžeme označit vyčlenění nebo vyloučení mimo běžný život a společnost. Tuto sociální izolaci můžeme

také chápat jako omezení počtu sociálních vazeb a ztrátu kontaktů s ostatními. Jedinec se potom může cítit úplně osamoceny (36).

Na danou otázku dotazované odpovídají takto:

Respondentka č. 1: *„Trošku mi chybí takový to osobní, osobní volno, nemám moc času na sebe, když někam jedu, tak je musím brát sebou, protože nemáme to hlídání. Občas teda vypomůže tchýně, ale taky se jí moc nechce. Vzhledem k tomu, že prodávám v obchodě, tak styk s lidma mám, ale na tý vesnici jsou to většinou starší ženský, s kterýma si člověk nemůže popovídat, o čem by chtěl. S těma jinejma mamčama, to už jsem říkala, se stýkáme málo, třeba jednou za měsíc, že se někde potkáme na tom hřišti nebo zrovna v tom obchodě.*

Respondentka č. 2 říká, že se mnohem méně stýká se svými kamarádkami od té doby, co je na rodičovské, že je složité skloubit ten čas s kamarádkami a péčí o dítě. *„Někdy ano, většinu času trávím doma a potkávám jenom manželovo rodiče.“*

Respondentka č. 3 uvádí: *„No, z části určitě, že jo, člověk pečuje o to dítě a nemá tolik čas na to okolí.“*

Respondentka č. 4 říká, že se vůbec necítí sociálně izolovaná, že si během mateřství našla nové přátele a takovýto život jí naprosto vyhovuje. *„Vůbec ne, vyhovuje mi to.“*

Pátá respondentka uvádí, že nemá ve své obci žádnou kamarádku a že se navštěvují pouze se známými. V jejich vsi jsou pouze oni s dětmi a s nikým se téměř nebaví, že jí chybí zázemí a lidé okolo.

Z odpovědí dotazovaných lze vyvodit, že jedna cítí málo kontaktů se stejně starými ženami. Někdy nebo z části se cítí být izolované dvě respondentky, jedna žena se necítí být izolovaná vůbec a jedna se cítí být izolovaná a chybí jí lidé okolo.

V dnešní době se cení fakt, kdy se matka zcela obětuje svému dítěti a vytváří tak obraz dokonalé matky (16). I proto jsem se zajímala o to, jak se změnil život těchto žen po nástupu na rodičovskou dovolenou, jaké koníčky měly před nástupem a jakým se věnují teď a jestli jim zbývá čas pro sebe.

Respondentka č. 1 na otázku, jestli jí zbývá nějaký čas pro sebe, říká: *„To ne, se mi dlouho nestalo.“* Před mateřskou hodně sportovala a cestovala. Nyní na otázku o

koničcích a změně po nástupu na rodičovskou odpovídá: „*Určitě, protože s těma dětma to cestování už tak moc nejde, jednak to vyjde finančně víc, oni rádi se podívají, ale nevydrží nikde dlouho. Na to kolo sednout s malýma dětma moc nejde, protože s nima se moc neujede a je to takový horší. Když už si udělám večer, když usnou, tak třeba pletu nebo si luštím křížovky a většinou u toho usnu.*“

Respondentka č. 2 mi se smíchem odpověděla, že jejím velkým koníčkem je spánek. Že její život se po nástupu určitě změnil. Dlouho jí trvalo, než se dokázala od dítěte odpoutat tak, aby ho svěřila rodičům a měla tak nějaký čas pro sebe.

Respondentka č. 3 říká, že nemá pocit, že by kvůli dítěti neměla pro sebe vůbec žádný čas. Na otázku, jestli měla nějaké koníčky, které by jí zůstali i teď, odpovídá: „*No tak teď určitě ne. Před mateřskou jsem jezdila na kole a teď to zanedbávám. Věnuju čas rodině,*“

Respondentka č. 4 říká, že žádné specifické koníčky neměla, že měla ráda sport a tomu se může věnovat i teď. Na otázku, jestli má někdy chvílku jen pro sebe, říká: „*Ano, je to hlavně večer, kdy si vezmu knížku, to se nenechám okrást. To je ten koníček.*“ Ptala jsem se jí také, jestli někdy pocítila výčitky, pokud se dětem nevěnovala na plno a měla chvíli jen pro sebe. „*Ne, výčitky jsem neměla, protože si myslím, že děti nepotřebují 24 hodin denně mámu, ale je potřeba najít efektivní chvíle s nima strávený.*“

Respondentce č. 5 jsem taktéž položila otázku, jestli pocítuje výčitky, když se nevěnuje pouze dětem. „*Já si pro sebe moc času nedělám, musím je teda pochválit, že děti jsou šikovný, že opravdu vypadnou na ten dvůr a hrajou si a nepotřebujou mě k tomu, na druhou stranu mě zas mrzí, že mi doma nepomůžou, že jo, ten starší, tomu už je osm, taky by mi mohl doma s něčím pomoci. A zase pohlídá ty děti, tak zas takhle mi pomůže, takže když mám hotovo, tak si udělám to kafe, sednu si s ním a zapálím si u toho a zas nechci kouřit moc před dětma.*“ Na otázku, jestli měla nějaké koníčky a jestli má nějaké teď, odpovídá: „*Mě nikdy nějak moc nic nebavilo, sem se spíš tak jako poflakovala, teď si občas něco přečtu, ale...no nic moc, no. Spíš se snažím s těma dětma.*“

Jak jsem se dozvěděla z rozhovorů, všem dotazovaný se změnil život po nástupu na rodičovskou dovolenou. Dvě dotazované odpověděly, že koníčky před rodičovskou

dovolenou měly, ale teď na ně nezbývá čas. Jedna dotazovaná uvedla spánek jako hlavní koníček, ale z mého pohledu se nejedná o typický koníček. Dvě dotazované odpověděly, že koníčky nyní žádné nemají.

Finance

Finanční zajištění je v období péče o děti velice důležité. Ženy pobírají mateřský nebo rodičovský příspěvek. Většinou to bývá jediný finanční příjem ženy. Rodičovský příspěvek náleží ženě po skončení peněžité pomoci v mateřství (37). Na rodičovský příspěvek má nárok rodič, který celodenně a řádně pečuje o dítě, nejdéle do čtyř let věku. Po splnění určitých podmínek si může rodič vybrat délku pobírání rodičovského příspěvku a rozhodnout se tak, jak dlouho bude s dítětem doma. Tento příspěvek vyplácí příslušný Úřad práce (52).

Ekonomické faktory mají významnou roli v době, kdy se žena rozhoduje pro mateřství. Obvyklé je, že žena chce být finančně zabezpečena a mít vyřešené bydlení (28).

Zajímala jsem se tedy o to, jestli rodina pocítila výrazně finanční změnu po nástupu na rodičovskou dovolenou a jestli rodině nyní stačí peníze.

Respondentka č. 1 říká: *„No, určitě těch peněz je míň, protože když vydělávají dva, tak těch peněz je víc. Když jsem teď 4 roky na mateřský, беру 3800, plus přídávky na děti, takže to určitě znát je. Peníze nám stačej, protože manžel prostě umí vydělat, ale jsou to společný peníze. Nemám jako žádný peníze pro sebe, že bych měla vyloženě, abych si mohla dávat někam na stranu a byli to jenom moje peníze.“* Zároveň dodává, že manželovi v podnikání pomáhá a není tedy vyloženě závislá na dávkách od státu.

Respondentka č. 2 říká, že změna určitě je, že je to značný rozdíl oproti normálnímu platu. Dodává, že když se člověk naučí, že se s tím dá vyjít. Zároveň říká: *Je také pravda, že taky na druhou stranu mám jen tu dvouletou variantu, což trošku přece jen taky rozdíl oproti tý tříletý. Tak uvidíme. Přijď se zeptat za půl roku. To bude horší, to budou jiný peníze a víc dětí. Ačkoli manžel má dobrý plat, takže...“*

Respondentka č. 3 odpovídá, že změnu pocítila, že nyní musí víc šetřit, že jednou týdně docházela do práce a tak si trošku přivydělala. Nemá pocit, že by nějak strádali.

Respondentka č. 4 říká: „*Já jak jsem šla na mateřskou po studiích, tak to nemůžu nějak posuzovat, ale jelikož manžel ještě hospodaří, takže se oba dva snažíme nějakou tu korunu navíc získat tímhle tím a jinak si myslím, že je to jakoby tlak společnosti ohledně dětí, jako výbavy a tak.*“ Dále dodává, že není závislá jen na dávkách od státu, že manželovi pomáhá v zemědělství, takže tak jako oba dva podnikají.

Respondentka č. 5 na otázku, jestli pocítila finanční změnu po odchodu na rodičovskou dovolenou, odpovídá takto: „*No já jsem vlastně před tím nikdy nepracovala, takže žádná velká změna to nebyla.*“ A dodává: „*Tak- žijeme s koruny do koruny. Je to bída, taky ne vždycky to vyjde...*“ Pobírá rodičovský příspěvek, přídavky na děti a příspěvek na bydlení. „*Něco na děti mi dávaj, něco vlastně tady na bydlení, tak jako taky mě to štve, já bych si chtěla něco přivydělat a ani není kdy, já nemám ty děti kam dát a kdy si mám přivydělat? Není, kdo by mi je pohlídal. Přítel taky nepracuje, ten ani nemá snahu něco sehnat, ten akorát si tadyhle jde sednout do hospody s kamarádama, ale že nemá práci, to ho neštve, s tím nic nedělá...*“

Jak mi vyplynulo z rozhovoru, ne všechny ženy pocítily finanční změnu po přechodu na rodičovskou dovolenou. Dvě dotazované nepocítily z toho důvodu, že nikdy před tím normálně nepracovaly. Jedna dotazovaná uvedla, že se snažila si přivydělat a přilepšit tak rodinnému rozpočtu a vycházeli tak. Dvě dotazované jsou zajištěné - jedna má dvouletou variantu rodičovského příspěvku, takže finanční příjem má vyšší, než ostatní dotazované a jedna žena je dostatečně zajištěna manželovým výdělkem v podnikání.

Dále jsem respondentkám položila otázky, jestli jim někdy partner vyčítá, že nepracují a nepřispívají tak do rodinného rozpočtu a jestli jim zbývá nějaká částka čistě pro jejich osobní potřebu, nebo jestli všechno dávají do „rodinné kasy“.

Respondentka č. 1 říká: „*Že by mi manžel vyčítal, že nevydělávám, to mi nevyčítá, ale vyčítá mi, že někdy zbytečně utrácím, i když to jsou třeba věci pro děti, tak je to zbytečný.*“ Na otázku, zda jí zbývají nějaké peníze jen pro sebe, odpověděla:

„Nemám jako žádný peníze pro sebe, že bych měla vyloženě, abych si mohla dávat někam na stranu a byli to jenom moje peníze. Při rodičovský do práce nechodím, ale pomáhám s tím podnikáním. Vyloženě nejsem závislá na dávkách od státu, ale jak jsem řekla, nejsou to moje peníze.“

Respondentka č. 2 říká, že manžel jí nevyčítá, že nevydělává, ale že jí samotné vadí, že má jen rodičovský příspěvek. Ráda by si něco k tomu našla. *„No, to já takhle nemůžu říct, to já vlastně ani nevím. Ale jo, můžu si taky pořídit, co chci, v podstatě, ale jelikož máme společný finance, tak nedokážu říct, jestli to jsou peníze jenom pro mě nebo ne.“*

Respondentka č. 3 říká, že jí manžel nikdy nevyčetl, že nepracuje. Na otázku, jestli zbývají peníze jen pro ni, odpovídá takto: *„Podařilo se mi ušetřit na pračku z mateřský, což beru jako dobrou věc. Že něco zbývá.“*

Respondentka č. 4 odpovídá, že se jí nikdy nestalo, že by jí manžel něco takového vyčítal, že oba společně pracují v zemědělství. Na otázku, zda zbývá nějaká částka jen pro její potřebu, odpovídá: *„No, říkám, záleží na tom, jak to bude pro mě důležitý. Pokud to bude důležitý, tak ukrojíme někde jinde a dáme to na to.“*

Respondentka č. 5 říká, že jí přítel spíše vyčítá, že nepracuje doma. *„No, tak jako, že nechodím do práce, spíš doma jako doma, že nic nedělám. Že když přijde, že je tady bordel. Poslouchám furt, že tady nic nedělám.“* Na otázku, jestli má nějaké peníze jen pro sebe, odpovídá: *„Já předávám všechno do té kasy, já víceméně nic nepotřebuju, akorát teda ty cigára, že si koupím. Jinak jako nic pro sebe nepotřebuju, nikam nejdu, nikam nechodím, tak na co bych ty peníze potřebovala.“*

Ani u jedné z dotazovaných se nestalo, že by manžel nebo přítel vyčítal ženě, že nepracuje. Pouze u jedné ženy s dodatkem, že přítel má pocit, že doma nic nedělá. Na otázku, jestli dotazovaným zbývají nějaké peníze jen pro osobní potřebu, mi odpověděly, že všechny dávají peníze do rodinné kasy, ale jen dvě si mohou pořídit téměř vše, co chtějí, jedna dotazovaná říká, že dokázala ze svých peněz ušetřit na pračku, takže peníze pro sebe má, u jedné ženy peníze pro její osobní potřebu nezůstávají vůbec, a jedna žena nemá pro sebe žádné peníze, všechno jsou peníze společné.

5 DISKUSE

Výzkum v rámci bakalářské práce byl zaměřen na život žen na rodičovské dovolené žijící na vesnici. Pro splnění cíle byly stanoveny dvě hlavní výzkumné otázky. První výzkumná otázka: Pociťují ženy na rodičovské dovolené žijící na malé vsi zátěž v souvislosti s životem v dané lokalitě? Druhá výzkumná otázka: Jak vnímají ženy na malé vsi změnu životního stylu po nástupu na rodičovskou dovolenou?

Pro zodpovězení na tyto dvě otázky bylo nutné vést položený rozhovor podle předem připravených otázek v několika okruzích.

Zajímala mě ekonomická sféra rodiny. Ekonomické faktory mají významnou roli pro ženu, která se rozhoduje být matkou. Přirozené pro takovou ženu je, že chce být dostatečně finančně zajištěna a chce mít vyřešené bydlení (16). K zabezpečení na rodičovské dovolené pobírá rodičovský příspěvek a to podle zvolené délky. Rodičovská dovolená je důležitou překážkou v práci. Rodič má na výběr několik možností, jak čerpat rodičovský příspěvek. Může si vybrat z několika variant, které jsou uvedeny v zákoně 117/ 1995 Sb. (51). Výška rodičovského příspěvku je podle délky zvolené varianty. Minimální částkou je částka 3 800 Kč, maximální pak 11 500 Kč (50). Dle tohoto rozdělení by tedy tyto částky měly nahradit ženě- matce příjem ze zaměstnání, aby mohla pečovat o své dítě a měly by být dostačující, protože to je často jediný finanční příjem ženy (25). Finanční otázka ženy vyvstává i z toho důvodu, že model péče matky o dítě a vydělávajícího partnera stále platí ve většině domácností. Žena se věnuje výchově dětí a často má pocit, že celá domácnost je pouze na ní. Na muži potom je finančně rodinu zajistit (6). Musí být tedy nějakým způsobem zajištěna. Související otázkou může být potřeba nezávislosti a osobního zajištění. I proto jsem se dotazovala na to, zda ženy mají nějakou finanční částku čistě pro svojí osobní potřebu.

Čtyři respondentky mi potvrdily, že jim finance stačí a vyjdou s nimi. Jedna respondentek odpověděla, že její rodině peníze nevystačí. Zároveň dodaly, že za pomoci výdělků manžela a většího šetření je možné s tímto příjmem vyjít. Žena, která řekla, že jí peníze nestačí, neměla finančně podporujícího partnera. Ohledně osobních financí odpověděly ženy shodně, že všechny finance dávají do společně kasy, ale pouze dvě si

mohou pořídit téměř vše, co si přejí, jedna za cenu většího šetření a jedna odpověděla, že jí peníze nezbyývají žádné pro osobní potřebu a jedna uvedla, že jim peníze nezbyývají vůbec.

Z výsledků výzkumu lze vyvodit, že výše rodičovského příspěvku je dostačující, avšak za pomoci další vydělávající osoby. Samostatně ovšem není možné finančně péči o dítě zvládnout. Zároveň je také zřejmé, že pokud se uskromní, mohou mít ženy i nějaké peníze pro svoji osobní potřebu, nebo si pořídit to, co by si přály.

Dle zákona si mohou ženy délku rodičovského výdělku zvolit a to dle výše příjmů. Délka rodičovské dovolené může trvat maximálně do čtyř let věku nejmladšího dítěte (51). Rodičovskou dovolenou může čerpat i otec dítěte, a to ihned po narození dítěte. Žena čerpá po skončení mateřské dovolené (47).

Od dotazovaných jsem se dozvěděla, že dvě čerpají tříletou variantu, dvě čtyřletou a jedna dvouletou variantu. Poslední dotazovaná měla možnost čerpat pouze jedinou variantu, a to čtyřletou. Z odpovědí dotazovaných lze zjistit, že možnost výběru délky rodičovské dovolené je dostačující a jsou využívány všechny varianty, které zákon nabízí.

Další okruh otázek ve výzkumu se týkal sociální izolaci. Sociální izolace je určité vyčlenění nebo oddělení a osamocení člověka mimo společnost a nemožnost se do společnosti zapojit. Jedná se také o omezení počtu sociálních vazeb, interakcí a kontaktů s ostatními. Postupně může dojít až k úplnému vyloučení jedince od prostředí, ve kterém se dosud pohyboval. Sociální izolací trpí ten dotyčný, jež se cítí být ve společnosti úplně sám (36). I tak se mohou cítit ženy na rodičovské dovolené na vsi. Zajímalo mě tedy, jestli ženy na malé vesnici mají dostatek sociálních kontaktů, protože pokud je žena na rodičovské dovolené sociálně izolovaná, ztrácí kontakty s přáteli, může po skončení mít problém zařadit se do běžného života či pracovního procesu a navazovat nové kontakty. I proto mě zajímala kvalita života jak v osobní rovině, tak i z širšího pohledu (9).

Z výsledků výzkumu lze zjistit, že jedné ženě chybí kontakt se stejně starými ženami - matkami, dvě ženy se cítí být sociálně izolované jen někdy, jedna se necítí být izolovaná vůbec a jedna se cítí izolovaná zcela a chybí jí lidé kolem sebe.

Z odpovědí dotazovaných lze vyvodit, že ženy na rodičovské dovolené žijící na malé vesnici jsou sociálně izolované. Chybí jim kontakty se společnostmi a s lidmi se stejnými starostmi a ostatními rodinami.

Se sociální izolací může souviset vznik psychosomatického onemocnění. Psychická nepohoda se může podílet na vzniku psychosomatických onemocnění, protože stav duše a těla se vzájemně ovlivňují. Pokud se tedy tato psychická zátěž objevuje dlouhodobě, mohou se spustit některé zdravotní potíže (5).

Vlastním pozorováním dotazovaných žen jsem neobjevila u první až čtvrté respondentky žádné projevy psychosomatických potíží. Nejevily se mi smutné, příliš unavené ani to nevypadalo, že by měly pocit, že nejsou spokojené. Pouze jedna dotazovaná vypadala zanedbaně (což se dá říci i o bytu, ve kterém žije), cítila se nespokojeně a během komunikace vypadala až nešťastně a dle výpovědi nebyla celkově spokojená, ačkoli péče o děti ji baví.

Z těchto odpovědí mohu vyvodit, že ženy, ač se cítí být sociálně izolované, nemusí vykazovat známky psychosomatického onemocnění.

Jak jsem uvedla výše, sociální izolace je omezení kontaktů se společenským prostředím. Venkov je část prostoru, která je specifická nízkou hustotou obyvatel. Je zde různý počet obyvatel i celková struktura zaměstnanosti a liší se podíl obyvatelstva ve vesnicích (4). Dlouho dobu byl venkov zanedbáván a docházelo k vyliďňování venkovských oblastí a postupně se tento trend ještě rozšiřoval (35). Mohou se tedy ženy na vesnici cítit izolované právě proto, že dochází k vyliďňování vesnic a ony tak nemají možnost kontaktu?

Z dotazovaných dvě ženy žijí na vesnici, kde není žádná jiná rodina, dvě ve vesnici mají další čtyři až pět rodin s dětmi, a jedna žena má ve své vesnici pouze jednu rodinu s dětmi. Zároveň všechny, které mají ve vesnici rodinu s dětmi, uvedly, že mají minimální možnost se vzájemně stýkat. Někdy z důvodu toho, že některé rodiny s dětmi nejsou trvale žijící a na vesnici pouze dojíždějí.

Z těchto odpovědí dotazovaných je možné vyvodit, že sociální izolace může u těchto žen vzniknout na základě vyliďňování vesnic. Ženy nemají možnost - nebo jen

velmi malou - stýkat se ve své vesnici s dalšími ženami - matkami a vzájemně se tak podporovat.

Mají tyto ženy se tedy alespoň za ostatními matkami či přáteli alespoň dopravovat? Z tohoto důvodu mě zajímala infrastruktura v jejich obcích - možnost využití autobusové nebo vlakové dopravy, nebo jestli jsou ženy odkázané na osobní dopravu autem. Z vlastní zkušenosti vím, že autobusy na malých vesnicích jezdí minimálně, v podstatě tak, aby vykrývaly školní docházku dětí. Vlakové spoje téměř nejsou.

Na dotaz o autobusové dopravě uvedly tři dotazované, že do jejich vesnice autobus jezdí, ale ne dostatečně, dvě uvedly, že k nim autobus nejezdí žádný. Čtyři respondentky uvedly, že auto je u nich nezbytnou nutností. Pouze pátá respondentka uvedla, že ačkoli k nim autobus nejezdí, nemohou se dopravovat autem, protože není ve funkčním stavu. Chodí tedy na autobus do vedlejší vesnice.

Z těchto odpovědí tedy mohu vyvodit, že v malých vesnicích nefunguje dostatečná infrastruktura a ženy nemají možnost se dle svých potřeb dopravovat do jiných obcí nebo měst jinak, než osobním autem. A to však pouze v případě, že nějaké mají.

Zajímala jsem se o to, jak se jim na vesnici žije, zda mají dostatečný prostor a možnosti pro vyžití svých dětí, jestli mají ve své vsi mateřskou školku, popřípadě ve svém okolí mateřské centrum, která by mohly navštěvovat. Cílem těchto center je poskytnout solidaritu, vzájemné naslouchání, rady od ostatních matek a výměna zkušeností (38). Právě tyto činnosti by mohly napomoci žít ženám z vesnice kvalitnější život a přinést jim větší potěšení z role matky.

Pouze jedna dotazovaná odpověděla, že v jejím blízkém okolí je funkční mateřské centrum, ačkoli jeho služby nevyužívá- pouze větší akce, které jsou pořádány jednorázově. Ostatní ženy nevěděly o žádném centru, které by mělo své sídlo v jejich blízkosti, nebo znaly nějaké, které již funguje minimálně nebo vůbec. Zároveň všechny uvedly, že by uvítaly alespoň hřiště pro své děti.

Z odpovědí dotazovaných lze usuzovat, že mateřských center je málo, nebo nemají vhodnou nabídku služeb. Dále lze vyvodit, že není dostatek ani základních potřeb pro děti v obci - hřiště, klubovny a podobně.

Co se týče mateřských školek, tak žádná z dotazovaných nemá školku ve svém bydlišti. Mají je v blízkém okolí, jedna žena uvedla, že mají problém se školkou, kvůli její kapacitě.

Mohu tedy usoudit, že mateřských školek je dostatek a jsou celkem dostupné (opět tedy odkaz na dopravu osobním automobilem, někde možno autobusem) a mohou je tedy využívat. Jak jsem uvedla výše, pouze jedna dotazovaná měla problém děti do školky umístit z kapacitních důvodů - otázkou času může být, kdy se tento problém rozšíří i do dalších mateřských školek v okolí dotazovaných.

Důležitou součástí rodičovské dovolené je osobní pohoda matky. Osobní pohoda je spojována s kvalitou života jako určitého celku (17). Duševně zdraví je ten, kdo má absenci negativních pocitů a emocí, nebo pocity dyskomfortu, ale naopak - projevují se znaky štěstí, vyrovnanosti, sebepochopení a v neposlední řadě také sebeúcty. Tyto pozitivní znaky může projevovat osoba, která je spokojená s životem, svými cíli. Která má jasno ve svých hodnotách a očekáváních (18). Ptala jsem se tedy žen na to, jestli jsou spokojené se svým životem, jestli jsou schopné udělat si čas sami pro sebe a načerpat tak nové síly na péči o dítě a celou rodinu a zda jim zbývá čas pro nějaké osobní aktivity, případně koníčky. Také mě zajímalo, jestli se jim nějak výrazně změnil život po nástupu na rodičovskou dovolenou a jestli jsou spokojené v mateřské roli.

Všechny dotazované shodně odpověděly, že se jim život změnil. Na dotazy týkající se koníčků odpovídaly respondentky různě. Dvě ženy měly před nástupem nějaké koníčky, na které jim nyní čas nezbývá, jedna uvedla spánek (což nejspíše nelze považovat za koníček) a dvě, že žádné koníčky nemají.

Z těchto odpovědí lze vyvodit, že ačkoli ženám na rodičovské dovolené nezbývá čas na své osobní zájmy, které by jim pomohly se trochu odreagovat od celodenní péče o dítě, jsou na rodičovské dovolené spokojené a péče o děti je baví.

Díky těmto odpovědím na jednotlivé dotazy můžu tedy odpovědět na dvě hlavní výzkumné otázky.

Ano, ženy na rodičovské dovolené pociťují zátěž v souvislosti s životem v dané lokalitě a to zejména v počtu sociálních kontaktů, služeb pro ně a jejich děti, kterých je velmi málo nebo v omezené nabídce. Také dopravní infrastruktura není dostačující, a tudíž vyvstává problém s dopravou.

Ženy vnímají změnu životního stylu po nástupu na rodičovskou dovolenou zejména v omezení kontaktu s přáteli, změnou svých zálib, které buď omezily, nebo úplně přestaly provozovat, některé upozornily i na změnu partnerského života, protože veškerý čas věnují dětem.

Z empirické části tedy mohu vyvodit, že matky na rodičovské dovolené pociťují psychosociální zátěž s v souvislosti s životem na vesnici.

Zároveň jsem si vědoma, že zkoumaný soubor je malý, proto výsledky zde prezentované se vztahují ke zkoumanému souboru. Pro obecnou platnost by bylo potřeba ověření na větším množství respondentů.

Ráda bych, kdyby výsledky tohoto výzkumu pomohly upozornit na obtížnější život žen na rodičovské dovolené obecně a tím spíše obtížnější život žen žijících na vesnici a zároveň kdyby napomohly ke zlepšení této situace.

6 ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se zaměřila na život žen na rodičovské dovolené, které žijí na malé vesnici. Cílem mé práce bylo zjistit, zda ženy na rodičovské dovolené pociťují zátěž v souvislosti s životem v dané lokalitě a jak vnímají ženy na malé vsi změnu životního stylu po nástupu na rodičovskou dovolenou.

Zjistila jsem, že ženy na vesnicích nemají dostatek služeb ve své obci ani v blízkém okolí. Zajímalo mě také, jaké mají dopravní spojení a tři dotazované uvedly, že do jejich vesnice autobus jezdí, ale ne dostatečně. Zároveň čtyři z pěti dotazovaných uvedly, že auto je u nich nezbytnou nutností. Jedna z pěti uvedla, že k nim žádné spojení veřejné dopravy není a že ani auto nemá.

Dále jsem svým výzkumem zjistila, že všem dotazovaným ženám se změnil život po nástupu na rodičovskou dovolenou. Dvě dotazované řekly, že před rodičovskou dovolenou měly nějaké koníčky, na které jim teď nezbývá čas. Jedna uvedla, že zálibu má a dvě dotazované uvedly, že nyní žádné koníčky nemají.

Důležitou částí výzkumu bylo zjistit i finanční zajištění žen. Zajímalo mě, jestli po přechodu ze zaměstnání pocítily ženy finanční změnu a jestli jim peníze vystačí. Dvě dotazované uvedly, že nepocítily velkou změnu proto, že před tím nikdy nepracovaly a nemohou tedy posuzovat. Z toho jedna uvedla, že často nevychází. Jedna uvedla, že se snažila přivydělat a díky tomu vycházeli. Dvě dotazované řekly, že jsou zajištěné. Z odpovědí tedy vyplývá, že finanční pohodlí závisí na tom, jestli je zajištěný přítel či manžel žen. Právě žena, která uvedla, že jí peníze nestačí, má přítele, který nepracuje.

Dále jsem se zajímala o změnu života a sociální izolaci. Z výzkumu mi vyplynulo, že jedné ženě chybí kontakt se stejně starými ženami, ale jinak sociální kontakt má, jedna dotazovaná se necítí být izolovaná vůbec a jedna se cítí být izolovaná, chybí jí lidé okolo. Dvě ženy uvedly, že se cítí být izolované z části nebo někdy.

Z empirické části lze odpovědět na hlavní výzkumné otázky, že:

Ženy na rodičovské dovolené žijící na malé vesnici pociťují zátěž s životem v dané lokalitě.

Ženy na rodičovské dovolené žijící na malé vesnici vnímají změnu životního stylu po nástupu na rodičovskou dovolenou v možnostech sociálních kontaktů, finančního zajištění i osobního života.

Předpokládám, že práci bude možné nabídnout jako zdroj laické i odborné veřejnosti v oblasti problematiky života žen na rodičovské dovolené, které žijí na malé vesnici.

Domnívám se, že cíle práce byly splněny.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. ADDRESSING SOCIAL ISOLATION. In: *Women's centre for health matters*. [online]. [cit. 2012-07-07]. Dostupné z: <http://www.wchm.org.au/AddressingSocialIsolation.htm>
2. ATTACHMENT. In: *Psychology to day*. [online]. [cit. 2012-07-10]. Dostupné z: <http://www.psychologytoday.com/basics/attachment>
3. BIBO HLÍDÁNÍ. In: *Bibo hlídání dětí*. [online]. [cit. 2012-07-15]. Dostupné z: <http://bibo-hlidani-deti.cz>
4. BINEK, Jan a kol. *Venkovský prostor a jeho oživení*. 1. vydání, Brno: Georgetown, 2007. 140 s. ISBN 80-251-19-5.
5. CO JE TO STRES. In: *Kundalini-joga*. [online]. [cit. 2012-07-09]. Dostupné z: <http://www.kundalini-joga.eu/>
6. COUFALOVÁ, Kateřina. *Mužská a ženská role v české rodině*. Olomouc, 2010. Bakalářská práce. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Irena Plevová PhD.
7. CONGÉ DE MATERNITÉ. In: *Maternity Leave*. [online]. [cit. 2012-07-06]. Dostupné z: <http://www.eurofound.europa.eu/emire/FRANCE/MATERNITYLEAVE-FR.htm>
8. DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 5. Dotisk, 3. Vyd. Praha: Karolinum, 2008. ISBN: 975-80-246-0139-7.

9. DUHOVKA ŠKOLKA ŠŤASTNÝCH DĚTÍ. In: *Duhovka*. [online]. [cit. 2012-07-15]. Dostupné z: <http://www.duhovkaskolka.cz/>
10. DUNOVSKÝ, Jiří a kolektiv. *Sociální pediatrie*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 1999, 284 s. ISBN 80-7169-254-9.
11. GURKOVÁ, Elena. *Hodnocení kvality života pro klinickou praxi a ošetrovatelský výzkum*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2011. 224 s. ISBN 978-80-247-3625-9.
12. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. 776 s. ISBN 80-7178-303-X.
13. HAVING A BABY IN THE NETHERLANDS. In: *Maternity Leave in The Netherlands (Holland)*. [online]. [cit. 2012-07-08]. Dostupné z: <http://razorblades.hubpages.com/hub/Maternity-Leave-in-The-Netherlands-holland>
14. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN: 80-7367-040-2.
15. HLADKÝ, Aleš. ŽIDKOVÁ, Zdeňka. *Metody hodnocení psychosociální pracovní zátěže*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-890-5.
16. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Kvalita života*. 1. vydání. Kostelec nad Černými lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2004, 120 s. ISBN 80 – 86625 – 20 – 6.
17. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Jak zvládat depresi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing a.s., 2003, 176 s. ISBN 80 – 247 – 0575 – 3.

18. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Psychologie nemoci*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, spol. s.r.o., 2002, 200 s. ISBN 80 – 247 – 0179 – 0.
19. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Vážně nemocný mezi námi*. 1. vydání. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství Praha, 1989, 150 s. ISBN neuvedeno.
20. LANGMEIER, Josef. KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada Publishing, 1998. 344 s. ISBN 80-7169-195-X.
21. LEPŠÍ ŽIVOT PRO ŽENY PRO ŽENY NA VENKOVĚ. In: *Rada Evropské unie*. [online]. [cit. 2012-07-15]. Dostupné z:
<http://www.consilium.europa.eu/homepage/showfocus?lang=cs&focusID=66212>
22. LIVING AND WORKING CONDITIONS. In: *Eures*. [online]. [cit. 2012-07-05]. Dostupné z:
<http://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=8448&acro=living&lang=en&parentId=7791&countryId=PL&living>
23. LOKO TRUTNOV. In: *Loko Trutnov*. [online]. [cit. 2012-07-12]. Dostupné z:
<http://www.lokotrutnovcz/plavani-kojencu-a-batolat>
24. MATEŘSKÁ DOVOLENÁ. In: *Business center*. [online]. [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pojmy/p1147-materska-dovolena.aspx>.
26. MATEŘSKÉ ŠKOLKY. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. [online]. [cit. 2012-07-10]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/19743>
27. MALINDOVÁ, Kateřina. Zdravotní aspekty nezaměstnanosti. *Psychologie dnes*. 2005, 2-3, č. 5, s. 24-33. ISSN 1212-9607.

28. MAŘÍKOVÁ, Hana. *Proměny současné české rodiny*. Praha: SLON. 2000. 170 s. ISBN 80-85850-93-1.
29. MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál. 1994. 98 s. ISBN 80-85282-83-6.
30. MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: SLON. 1997. 144 s. ISBN 80-85850-24-9.
31. MIMINKO A VŠE KOLEM NĚJ. In: *Jak se změnila rodičovská dovolená?* [online]. [cit. 2012-06-30]. Dostupné z: <http://www.miminko.estranky.cz/clanky/zmeny-v-cerpani-rodicovske-dovolene.26.html>
32. MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
33. MOŽNÝ, Ivo. *Moderní rodina*. Brno: Blok. 1990. 184 s. ISBN 80-7029-018-8.
34. MUROŇOVÁ, Marie. *Mateřská centra v Moravskoslezském kraji jako prevence sociální izolace*. Olomouc, 2009. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Pedagogická fakulta. Katedra antropologie a zdravotní vědy. Vedoucí práce: Dagmar Pitnerová.
35. NĚMCOVÁ, Veronika. In: *Ekonomická pozice venkovských okresů České republiky*. [online]. [cit. 2012-04-11]. Dostupné z: is.muni.cz/th/170452/esf_b/Bakalarska_prace.doc.

36. PAVELKOVÁ, Lucie. In: *Sociální a emocionální izolace žen žijících v zástavbě satelitního typu*. [online]. 2011 [cit. 2012-04-13]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/321147/pedf_b/BP_text.txt
37. RODINA A OCHRANA PRÁV DĚTÍ. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí*. [online]. [cit. 2012-07-08]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4>
38. SÍŤ MATEŘSKÝCH CENTER. In: *Co jsou mateřská centra*. [online]. [cit. 2012-07-08]. Dostupné z: <http://www.materska-centra.cz/sit-mc-v-cr/co-jsou-mc/>
39. SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001. 173 s. ISBN 80-7178-559-8.
40. SOCIÁLNÍ DÁVKY 2012. In: *Mateřská dovolená 2012*. [online]. [cit. 2012-07-05]. Dostupné z: <http://socialni-davky-2012.cz/materska-dovolena-2012>
41. SOCIÁLNÍ IZOLACE. In: *Slovník ABZ*. [online]. [cit. 2012-07-10]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/socialni-izolace>
42. ŠEĎOVÁ, Klára. *Mateřství jako pozitivní hodnota a žitý svět*. In Sborník prací Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno. 2003. ISBN 80-210-3120-4
43. ŠÍMOVÁ, Soňa. In: *Sociální izolace*. [online]. [cit. 2012-04-03]. Dostupné z: http://www.rodinaaja.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=2243:socialni-izolace&catid=45&Itemid=14
44. ŠULOVÁ, Lenka, PhDr. CS. In: *socioemocionální vývoj*. [online]. [cit. 2012-06-30]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cislocianku=2006030304>

45. TURKOVÁ, Lenka. *Vliv vztahu matky a dcery na budoucí partnerský život*. České Budějovice, 2011. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Kouřilová Jana.
46. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
47. VÍTE, CO JE RODIČOVSKÁ DOVOLENÁ. In: *Rodičovství*. [online]. [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/rodicovstvi/203223-vite-co-je-rodicovska-dovolena>
48. VÝROST, Josef. SLAMĚNÍK, Ivan. *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.
49. ZÁKON č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění
50. ZÁKON č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění
51. ZÁKON č. 262/2006 Sb., zákoník práce v platném znění
52. ZÁKON č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění v platném znění
53. *I. konference o stavu lidských a občanských práv osob se zdravotním postižením v ČR*. 1. vydání. Praha: Národní rada zdravotně postižených ČR, 2005. 88 s. ISBN 80-903640-0-4.

8 KLÍČOVÁ SLOVA

Mateřská dovolená

Rodičovská dovolená

Vesnice

Psychosociální zátěž

Sociální izolace

9 PŘÍLOHY

Příloha č. 1

ZÁZNAMOVÝ ARCH

1. Identifikační údaje

Věk

Jste na mateřské nebo rodičovské dovolené?

Kolik máte dětí?

Jak dlouho jste na MD/ RD?

Jaký typ RD čerpáte? (jakou délku?)

V jak velké obci bydlíte?

Víte, kolik je ve vaší obci (přibližně) rodin s malými dětmi?

Žijete s partnerem?

2. Služby pro matky s dětmi

Máte auto a řidičský průkaz?

Máte ve Vaší obci pravidelné spoje hromadné dopravy?

Znáte ve Vaší obci nebo blízkém okolí nějaká centra nebo kluby pro matky s dětmi?

Jaké je vyžití pro matky s dětmi ve Vaší obci?

Jsou-li ve vaší obci služby pro matky s dětmi, využíváte je?

Myslíte si, že ve městě mají ženy s dětmi více možností se stýkat?

Máte možnost využít ve vaší vsi hlídání dítěte (za úplatu, ze sousedské koležiality, mezi příbuznými)?

Využíváte služby pro matky s dětmi v okolí? Jak daleko za takovými službami dojíždíte?

3. Osobní život

Naplňuje vás pobyt na rodičovské dovolené?

Máte pocit, že Vám při RD něco chybí? Co?

Cítíte se být sociálně izolovaná?

Stýkáte se s matkami ve vaší obci? Jak často?

Vídáte se s přáteli, se kterými jste se stýkala před nástupem na rodičovskou dovolenou?

Máte pocit, že kvůli péči o dítě (děti) nemáte žádný čas pro sebe?

Máte výčitky, jestliže si uděláte pro sebe malou chvílku, že tak šidíte své dítě nebo rodinu?

Jaké koníčky jste měla před nástupem na RD?

Na jaké koníčky Vám zbývá čas nyní?

4. Finance

Pocítila rodina nedostatek financí po vašem odchodu na rodičovskou dovolenou?

Stačí vaší rodině momentálně peníze?

Pracujete při rodičovské dovolené, nebo jste závislá jen na dávkách od státu?

Vyčítá vám partner, že nevyděláváte peníze?

Zbývají nějaké peníze jen pro vaši potřebu, nebo vše dáváte jen do rodinné kasy?

Kdyby se ve vaší obci objevila nová služba pro matky s dětmi, zbývaly by vám peníze na její využívání?

